COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 10.12.2021
COM(2021) 819 final

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR

Protejarea drepturilor fundamentale în era digitală -

Raportul anual pe 2021 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE

Protejarea drepturilor fundamentale în era digitală –

Raportul anual pe 2021 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE

Cuprins

Protejarea drepturilor fundamentale în era digitală – Raportul anual pe 2021 privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE 1

1. **Introducere** 2
2. **Punerea în aplicare a noii strategii de consolidare a aplicării Cartei drepturilor fundamentale în UE** 3
3. **Transformarea cartei în busolă a UE pentru era digitală** 7
4. **Abordarea provocărilor legate de moderarea conținutului online** 9
5. **Protecția drepturilor fundamentale în cazul utilizării tehnologiilor de inteligență artificială** 18
6. **Abordarea decalajului digital** 23
7. **Protejarea persoanelor care lucrează prin intermediul platformelor** 28
8. **Supravegherea supravegherii digitale** 31
9. **Unirea forțelor pentru ca era digitală să devină o oportunitate pentru drepturile fundamentale** 39

1. Introducere

Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene[1] este un instrument puternic utilizat pentru a proteja, a promova și a consolida suplimentar drepturile cetățenilor în Uniunea Europeană. Drepturile fundamentale nu numai că protejează persoanele împotriva interferențelor nejustificate, cum ar fi cenzura sau supravegherea în masă, ci îi și ajută să beneficieze pe deplin de drepturile și oportunitățile lor. Condițiile și măsura în care cetățenii se pot bucura de drepturile lor pot fi oricând îmbunătățite. Carta poate orienta activitățile de politică la nivelul UE. Cetățenii devin mai puternici cu cât au mai multe informații despre drepturile care le sunt conferite de cartă și despre modul în care le pot utiliza.

Pandemia de COVID-19 a pus la încercare protecția și garantarea drepturilor și libertăților noastre fundamentale. Orice restricționare a drepturilor fundamentale trebuie să fie necesară și proporțională. Este o cerință prevăzută în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care are caracter obligatoriu pentru statele membre ale UE. Aceasta protejează și promovează o gamă largă de drepturi legate de demnitatea umană, libertate, egalitate și solidaritate, și toate instanțele naționale pot face trimitere la cartă în cazul în care dreptul UE este pus în aplicare și relevant pentru pronunțarea hotărârii definitive.

Din 2009, carta are același statut juridic precum tratatele, dreptul primar al UE care stă la baza întregii legislații europene. Instituțiile europene trebuie să respecte dispozițiile cartei în toate acțiunile pe care le întreprind, iar statele membre ale UE trebuie să țină cont de aceasta atunci când pun în aplicare dreptul UE.

Când au statele membre obligația de a aplica carta?

- Atunci când statele membre convin în cadrul Consiliului și împreună cu Parlamentul European să adopte noi acte legislative, de multe ori este necesar ca acestea să fie puse în aplicare prin măsuri naționale corespunzătoare.

- Atunci când statele membre adoptă sau modifică legi într-un domeniu în care dreptul UE impune obligații concrete, aceste legi nu trebuie să contravină dreptului UE, inclusiv cartei, întrucât o astfel de acțiune legislativă ar constitui o punere în aplicare a dreptului UE.

- Programele de finanțare ale UE sunt consacrate în legislația UE. Statele membre trebuie să se asigure că acești bani sunt cheltuiți în conformitate cu normele stabilite în legislația UE. Atunci când pun în aplicare programe de finanțare, acestea pun în aplicare dreptul UE.

- Atunci când statele membre adoptă sau modifică legi într-un domeniu în care UE nu are competență să acționeze și în care nu există niciun act legislativ al UE, acestea nu pun în aplicare dreptul UE. În aceste cazuri, statele membre nu au obligația de a aplica dispozițiile cartei. Cu toate acestea, multe dintre drepturile fundamentale consacrate în cartă sunt, în același timp, prevăzute în jurisprudența și constituțiile naționale, precum și în Convenția europeană a drepturilor omului la care au aderat toate statele membre ale UE.

Pentru creșterea gradului de conștientizare cu privire la cartă, începând din 2010, Comisia Europeană publică rapoarte anuale privind aplicarea acesteia. Prezenta ediție este prima care urmează noii abordări anunțate în **Strategia de consolidare a aplicării Cartei drepturilor**

[1] Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26.10.2012, p. 391.

fundamentale în UE (denumită în continuare „strategia privind carta”)[2]. Raportul anual se va axa asupra unei teme specifice reglementate de legislația UE și va analiza mai îndeaproape cele mai bune practici și provocările din statele membre în domeniul respectiv. Acest lucru permite explorarea evoluțiilor sistemice, pentru a ilustra modul în care diferitele drepturi se pot consolida reciproc și modul în care evoluțiile politice, societale și economice pot afecta o serie de drepturi în același timp.

Tema ediției din 2021 este **protecția drepturilor fundamentale în era digitală**, în concordanță cu accentul strategic al Comisiei Europene pe tranziția digitală.

Pe ce informații se bazează prezentul raport?

Prezentul raport a fost elaborat pe baza:

- contribuțiilor din partea statelor membre ale UE, care au fost invitate să furnizeze informații din perspectivă națională[3];

- unei consultări specifice cu organizațiile-umbrelă ale organizațiilor societății civile europene (OSC) care activează în domeniul drepturilor fundamentale; și

- rapoartelor agențiilor UE, în special a rapoartelor anuale privind drepturile fundamentale ale Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA)[4], care conțin o secțiune referitoare la drepturile fundamentale și digitalizare.

2. Punerea în aplicare a noii strategii de consolidare a aplicării Cartei drepturilor fundamentale în UE

Strategia privind carta, adoptată de Comisie în 2020, urmărește să asigure aplicarea cartei la întregul său potențial, astfel încât drepturile fundamentale să devină o realitate pentru toți. Strategia stabilește cadrul pentru derularea activităților comune în domeniul drepturilor fundamentale la nivelul UE în următorii 10 ani și beneficiază de sprijinul deplin al statelor membre[5]. Cele patru priorități care orientează punerea în aplicare a obiectivelor stabilite în strategia privind carta sunt explicate mai jos.

2.1 Sprijinirea și monitorizarea aplicării efective a cartei în statele membre

Administrațiile naționale și locale, parlamentele și autoritățile de aplicare a legii au un rol central în promovarea și protejarea drepturilor prevăzute de cartă și în crearea unui mediu favorabil pentru organizațiile societății civile și apărătorii drepturilor omului. Comisia colaborează îndeaproape cu statele membre pentru a le ajuta să pună în aplicare dreptul și politicile UE în mod eficace și cu respectarea deplină a cartei.

[2] Comunicarea Comisiei intitulată „Strategie pentru consolidarea aplicării Cartei drepturilor fundamentale în UE”, COM(2020)711.
[3] Statele membre și-au adus contribuțiile în cadrul Grupului de lucru al Consiliului pentru drepturi fundamentale, drepturile cetățenilor și libera circulație a persoanelor (FREMP).
[4] https://fra.europa.eu/ro/publication/2021/raportul-privind-drepturile-fundamentale-2021-opiniile-fra
[5] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6795-2021-INIT/ro/pdf

De asemenea, Comisia ajută statele membre să pună în aplicare **programele finanțate de UE** în conformitate cu carta. Regulamentul privind dispozițiile comune[6] stabilește normele care trebuie respectate în ceea ce privește utilizarea mai multor fonduri europene[7]. Acesta prevede obligația statelor membre de a institui și a utiliza mecanisme eficace pentru a asigura conformitatea programelor finanțate de UE cu carta, cum ar fi modalitățile de raportare către comitetul de monitorizare a plângerilor referitoare la cartă sau a cazurilor de nerespectare a cartei de către operațiunile sprijinite de fonduri. Comisia va continua să ofere asistență tehnică pentru a ajuta statele membre să se asigure că programele sprijinite din fondurile UE sunt concepute și puse în aplicare în conformitate cu carta.

În cadrul unui mecanism specific de finanțare, și anume programul „Cetățeni, egalitate, drepturi și valori" (CEDV), Comisia a creat noi **oportunități pentru autoritățile naționale, regionale și locale** de a primi finanțare pentru proiecte care promovează o cultură a valorilor și cresc gradul de conștientizare cu privire la dispozițiile cartei[8]. Orașele joacă un rol important în promovarea acestei culturi și în protejarea drepturilor fundamentale. Mai multe orașe s-au alăturat unei rețele de „orașe ale drepturilor omului", integrând drepturile fundamentale în procesul de elaborare a politicilor[9]. FRA a prezentat un raport intitulat „Drepturile omului în UE: un cadru pentru consolidarea drepturilor la nivel local" cu ocazia Forumului privind drepturile fundamentale din octombrie 2021[10]. Cadrul include instrumente pentru a ajuta primarii, administrațiile locale și organizațiile locale să integreze în activitatea lor standardele privind drepturile omului. În contextul Planului de acțiune al UE de combatere a rasismului pentru perioada 2020-2025[11], în noiembrie 2021, Comisia a lansat desemnarea anuală a uneia sau a mai multor capitale europene ale incluziunii și diversității[12]. Aceasta va premia cele mai bune practici care pot constitui o sursă de inspirație pentru alte orașe și regiuni europene în ceea ce privește crearea unor medii mai favorabile diversității și incluziunii pentru locuitorii acestora.

În strategia privind carta, Comisia a invitat statele membre să desemneze un **punct focal al cartei** pentru a facilita și mai mult cooperarea și schimbul de informații privind aplicarea cartei. Până în prezent, 17 state membre au desemnat un punct focal al cartei. Rolul acestora este esențial în ceea ce privește diseminarea informațiilor și a celor mai bune practici pentru cunoașterea Cartei și coordonarea eforturilor de consolidare a capacităților în țara relevantă.

[6] Regulamentul (UE) 2021/1060 al Parlamentului European și al Consiliului din 24 iunie 2021 de stabilire a dispozițiilor comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european Plus, Fondul de coeziune, Fondul pentru o tranziție justă și Fondul european pentru afaceri maritime, pescuit și acvacultură și de stabilire a normelor financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil, migrație și integrare, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului de sprijin financiar pentru managementul frontierelor și politica de vize, JO L 231, 30.6.2021, p. 159.

[7] Pentru perioada 2021-2027: Fondul european de dezvoltare regională, Fondul de coeziune, Fondul social european Plus, Fondul pentru o tranziție justă, Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime, Fondul pentru azil și migrație, Fondul pentru securitate internă și Instrumentul pentru gestionarea frontierelor și vize.

[8] https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/programmes/cerv. În cadrul Cererii de propuneri pentru înfrățirea orașelor și rețele de orașe, programul CEDV pune la dispoziție 4,2 milioane EUR în 2021. Mai multe informații sunt disponibile aici: Finanțare și licitații (europa.eu).

[9] https://humanrightscities.net/

[10] https://fra.europa.eu/en/publication/2021/human-rights-cities-framework

[11] Comunicarea Comisiei intitulată „O Uniune a egalității – Planul de acțiune al UE de combatere a rasismului 2020-2025", COM(2020) 565 final.

[12] https://eudiversity2022.eu/the-award/apply/

Activitatea punctelor focale este reflectată de noua pagină care prezintă cele mai bune practici ale statelor membre în ceea ce privește carta, lansată pe portalul european e-justiție în decembrie 2021[13].

În calitate de gardian al tratatelor, Comisia a luat măsuri concrete pentru a asigura respectarea drepturilor consacrate în cartă în cazurile în care legislația sau practicile naționale de punere în aplicare a dreptului UE încalcă aceste drepturi, de exemplu, prin inițierea unor acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor. În special, Comisia a luat măsuri pentru a asigura respectarea:

- libertății de asociere a organizațiilor neguvernamentale și a dreptului privind protecția datelor cu caracter personal ale donatorilor;
- libertății academice;
- libertății de exprimare și a pluralismului mijloacelor de informare în masă;
- demnității umane;
- dreptului la respectarea vieții private;
- dreptului tuturor persoanelor, inclusiv al persoanelor LGBTIQ, de a nu fi discriminate pe motive de sex și orientare sexuală.

Comisia a monitorizat măsurile de urgență luate de toate statele membre în timpul pandemiei de COVID-19 și impactul acestora, în special asupra statului de drept, a drepturilor fundamentale și a respectării altor norme stabilite în dreptul UE, așa cum arată **Raportul din 2021 privind statul de drept** și capitolele consacrate fiecărei țări[14].

2.2 Consolidarea rolului organizațiilor societății civile, al apărătorilor drepturilor omului și al practicienilor din domeniul justiției

Organizațiile societății civile și organismele naționale independente din domeniul drepturilor omului sunt parteneri-cheie pentru instituțiile UE și pentru statele membre în promovarea și protejarea drepturilor fundamentale, a democrației și a statului de drept. Acestea au un rol esențial pentru creșterea conștientizării de către cetățeni a drepturilor care le sunt conferite de cartă și pentru a-i ajuta să beneficieze de o protecție jurisdicțională efectivă. Aceste organizații trebuie să își poată desfășura activitatea într-un mediu favorabil, fără constrângeri normative nejustificate, dificultăți de acces la finanțare sau chiar campanii de denigrare[15], și, de asemenea, trebuie să aibă posibilitatea de a-și consolida capacitățile. Unele state membre nu dispun încă de **instituții naționale pe deplin funcționale în domeniul drepturilor omului**, care reprezintă legături importante între guvern și societatea civilă[16]. Statele membre

[13] https://e-justice.europa.eu/37134/RO/member_states_best_practices_on_the_charter?init=true.
[14] COM(2021) 700 final, disponibil la adresa https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?qid=1627045980857&uri=COM%3A2021%3A700%3AFIN.
[15] FRA, „Protecting the civic space" (Protejarea spațiului civic), 2021, https://fra.europa.eu/en/publication/2021/civic-space-challenges.
[16] A se vedea Strategia pentru consolidarea aplicării Cartei drepturilor fundamentale în UE, op.cit., secțiunea 2 „Consolidarea rolului organizațiilor societății civile, al apărătorilor drepturilor omului și al practicienilor din domeniul justiției". A se vedea raportul FRA „Instituții naționale pentru apărarea drepturilor omului puternice și eficace – provocări, practici promițătoare și oportunități", disponibil la adresa: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-strong-effective-nhris-summary_ro.pdf. Capitolele consacrate fiecărei țări din Raportul din 2021 privind statul de drept descriu situația acreditării instituțiilor naționale în domeniul drepturilor omului: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-

sunt invitate să înființeze astfel de instituții și să se asigure că acestea dispun de mijloacele necesare pentru a-și desfășura activitatea în deplină independență.

Comisia **monitorizează îndeaproape situația organizațiilor societății civile** și prezintă evoluțiile legate de cadrul pentru societatea civilă în raportul său anual privind statul de drept. Raportul din 2021 privind statul de drept menționează faptul că organizațiile societății civile au fost afectate de pandemia de COVID-19, nu numai din cauza limitării libertății de circulație și de întrunire, ci și din punct de vedere al finanțării. Potrivit raportului, implicarea societății civile în conceperea și punerea în aplicare a măsurilor legate de COVID-19 a fost, în general, foarte limitată[17]. Raportul din 2020 privind statul de drept a identificat măsuri care au restrâns libertatea de exprimare a organizațiilor societății civile[18]. Datele colectate de FRA[19] arată, într-adevăr, că multe organizații ale societății civile consideră că măsurile naționale luate în contextul pandemiei începând din martie 2020 au avut un impact negativ asupra activităților pe care acestea le desfășoară. Deși au raportat o cerere în creștere, majoritatea s-au confruntat cu dificultăți în furnizarea în continuare a serviciilor. Printre provocările de natură practică se numără anularea activităților, impactul psihologic asupra personalului și contribuția redusă a voluntarilor.

Comisia **sprijină apărătorii drepturilor omului și organizațiile societății civile** și prin finanțări specifice, cum ar fi cererea de propuneri pentru protejarea și promovarea valorilor UE, care este destinată exclusiv organizațiilor societății civile mici și locale, și pentru care sunt alocate 51 de milioane EUR în perioada 2021-2022[20]. A fost lansată o cerere specifică în valoare de 2 milioane EUR pentru a sprijini litigiile și consolidarea capacităților legate de aplicarea cartei[21].

Comisia promovează, de asemenea, consolidarea capacităților și **sensibilizarea cu privire la cartă pentru judecători și alți practicieni din domeniul justiției**. În decembrie 2020, Comisia a adoptat o nouă strategie europeană în materie de formare judiciară pentru perioada 2021-2024[22], iar în martie 2021, a lansat o cerere de propuneri pentru sprijinirea proiectelor privind formarea judiciară, inclusiv în domeniul drepturilor fundamentale ca una dintre prioritățile sale cheie[23]. Au fost desfășurate mai multe proiecte de formare judiciară privind carta, cofinanțate de Comisie în cadrul programului său „Justiție" (2014-2020)[24].

---

rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report/2021-rule-law-report-communication-and-country-chapters_en.

[17] Raportul din 2021 privind statul de drept, p. 24.

[18] Raportul din 2020 privind statul de drept, p. 16. EUR-Lex - 52020SC0316 - RO - EUR-Lex (europa.eu)

[19] https://fra.europa.eu/en/news/2021/findings-fra-consultation-covid-19-impact-civil-society; FRA, „Protecting the civic space", op. cit., a se vedea secțiunea 1.3. „COVID-19 exacerbates challenges faced by civil society" (COVID-19 exacerbează provocările cu care se confruntă societatea civilă), p. 16.

[20] Programul de lucru CEDV pentru perioada 2021-2022.

[21] Cerere de propuneri pentru promovarea consolidării capacităților și a sensibilizării cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

[22] COM(2020) 713 final.

[23] Programul „Justiție", cerere de propuneri JUST-2021-JTRA, disponibil la adresa: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/home

[24] De exemplu, https://era-comm.eu/charter-of-fundamental-rights/seminar-materials/; http://charterclick.ittig.cnr.it:3000/; http://help.elearning.ext.coe.int/

Profesioniștii din domeniul justiției pot consulta materiale de formare judiciară în domeniul drepturilor fundamentale pe o platformă lansată în decembrie 2020[25].

2.3 Utilizarea deplină a Cartei drepturilor fundamentale în procesul decizional al UE

Instituțiile, organele, oficiile și agențiile UE trebuie să respecte carta în toate acțiunile lor. Comisia își consolidează capacitatea internă în ceea ce privește respectarea cartei și își actualizează setul de instrumente pentru o mai bună legiferare[26], inclusiv orientările din 2011 privind luarea în considerare a drepturilor fundamentale în cadrul evaluărilor de impact[27]. De asemenea, Comisia elaborează un curs de formare privind carta și un instrument de învățare online pentru a ajuta personalul să evalueze impactul politicilor și al propunerilor legislative ale Comisiei asupra drepturilor fundamentale. Instrumentul de învățare online va fi pus la dispoziția publicului și ar putea fi o resursă utilă, alături de setul de instrumente și orientările actualizate pentru o mai bună legiferare, pentru alte instituții ale UE și pentru legiuitorii și responsabilii de elaborarea politicilor din statele membre. Comisia este pregătită să sprijine Parlamentul European și Consiliul pentru a se asigura că aceste instituții pun în aplicare dispozițiile cartei în mod eficace în activitatea lor.

2.4 Creșterea gradului de sensibilizare a cetățenilor

Pe lângă adoptarea prezentului raport, Comisia lansează o campanie de sensibilizare cu privire la cartă pentru a informa cetățenii cu privire la drepturile lor și la organismele cărora pot să se adreseze în cazul în care drepturile le sunt încălcate. Campania se va desfășura online, prin intermediul unor evenimente media și al platformelor de comunicare socială, utilizând hashtagul **#RightHereRightNow**. Aceasta se va axa pe o serie de drepturi specifice, cum ar fi nediscriminarea și egalitatea, drepturile copilului, libertatea de exprimare și de informare, precum și dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil. Parteneri-cheie precum organizațiile societății civile, instituțiile și organismele naționale pentru apărarea drepturilor omului, FRA și alte organisme și agenții ale UE vor fi implicați în acțiunile de sensibilizare. Se vor stabili legături cu alte campanii de informare privind drepturile fundamentale și cu Conferința privind viitorul Europei. De asemenea, Comisia a tradus pagina sa web dedicată cartei de pe site-ul Europa în toate limbile oficiale ale UE[28] și a lansat o nouă versiune a portalului european e-justiție, care conține informații privind aplicarea cartei și de unde se poate obține ajutor[29].

3. Transformarea cartei în busolă a UE pentru era digitală

Comisia Europeană a acordat prioritate modelării tranziției digitale într-un mod care să aducă beneficii tuturor și să nu lase pe nimeni în urmă. Diferența dintre noțiunile de „mediu offline” și „mediu online” utilizate în trecut devine în prezent insesizabilă. Aceasta generează o serie

[25] Platforma europeană de formare.
[26] Set de instrumente pentru o mai bună legiferare |. Comisia Europeană (europa.eu).
[27] Orientări operaționale privind luarea în considerare a drepturilor fundamentale în evaluările de impact ale Comisiei Europene | Comisia Europeană (europa.eu).
[28] Drepturile dumneavoastră în UE | Comisia Europeană (europa.eu).
[29] https://e-justice.europa.eu/581/RO/fundamental_rights

de provocări în ceea ce privește asigurarea respectării drepturilor fundamentale într-un mediu digital aflat în schimbare rapidă.

Tehnologia digitală pătrunde din ce în ce mai mult în toate sferele societății noastre și poate fi folosită în moduri diverse și de multe ori benefice. Soluțiile digitale contribuie la progresul științific, cresc producția industrială, facilitează tranziția spre durabilitate și o varietate de servicii, și reprezintă în prezent principalul canal de comunicare publică și privată. Acestea cresc posibilitățile cetățenilor de a participa la discursul democratic și de a se informa în legătură cu orice subiect. Sistemele de inteligență artificială, în special, pot fi utilizate pentru a stimula inovarea și bunăstarea, dar și ca instrumente în toate domeniile vieții, de exemplu în domeniul asistenței medicale, al traducerilor sau pentru sprijinirea procesului decizional. Automatizarea digitală contribuie la organizarea mai eficientă a muncii și asigură niveluri de coordonare fără precedent. Culegerea de date privind acțiunile umane și efectele acestora îi ajută pe oameni să înțeleagă și să modeleze lumea.

În același timp, anumite utilizări ale tehnologiei riscă să limiteze eficacitatea protecției garantate de drepturile fundamentale. Răspândirea conținutului ilegal, cum ar fi discursurile de incitare la ură și abuzul sexual asupra copiilor, amenință dreptul la demnitate al victimei, iar răspândirea dezinformării pune la încercare discursul democratic și dreptul nostru de acces la informații. În cazul automatizării proceselor sau chiar a deciziilor, asigurarea transparenței și asumarea răspunderii pentru rezultate pot fi dificile, de exemplu, atunci când se utilizează un software complex pentru repartizarea muncii. În situația în care lipsesc informații sau acestea sunt greu de obținut, încălcările drepturilor fundamentale pot fi dificil de evaluat și de abordat.

Cu cât un instrument automatizat se bazează mai mult pe factori externi, cum ar fi date, contribuții din partea unor persoane sau alte sisteme pentru a produce un rezultat, cu atât este mai dificil să se asigure faptul că un astfel de instrument nu încalcă drepturile încă de la început, de exemplu din cauză că integrează anumite prejudecăți care ar putea afecta în cele din urmă deciziile luate în contexte profesionale. Cu cât sunt colectate mai multe date despre persoane, cu atât mai ușor acestea pot fi monitorizate și viața lor privată poate fi afectată. Efectele de rețea pot reduce puterea persoanelor fizice în raport cu marile organizații, de exemplu, pe piețele sau pe platformele de muncă online, unde persoanele fizice au o putere de negociere sau posibilități de organizare reduse. În același timp, platformele de comunicare socială sunt, de asemenea, utilizate pentru a propaga ura și a difuza conținuturi ilegale, de exemplu atunci când răspândesc discursuri ilegale de incitare la ură, materiale care conțin abuzuri sexuale asupra copiilor sau conținut cu caracter terorist. În plus, sunt necesare încă eforturi considerabile pentru a-i ajuta pe toți cetățenii să beneficieze de instrumente noi și utile acolo unde accesul la internet, echipamentele sau cunoștințele cu privire la modul de utilizare a acestor instrumente sunt limitate.

Aceste provocări pot apărea separat sau concomitent, în funcție de context. Acestea se pot consolida reciproc și pot afecta simultan mai multe drepturi fundamentale, fapt de care trebuie să se țină seama pentru a le aborda. Acest raport prezintă câteva dintre principalele aspecte care aduc provocări la adresa drepturilor fundamentale ca urmare a utilizării tehnologiei digitale. Acesta ilustrează drepturile afectate în aceste contexte, cum evoluează situația în statele membre ale UE, precum și modul în care statele membre și Comisia Europeană utilizează carta pentru a depăși diferitele provocări și pentru a proteja și a promova drepturile cetățenilor.

4. Abordarea provocărilor legate de moderarea conținutului online

Intermediarii online, cum ar fi platformele de comunicare socială, joacă un rol important în viața oricărei persoane și încurajează noi forme de interacțiune între persoane, administrații publice și întreprinderi. Utilizarea acestora a dus la o creștere semnificativă a volumului de informații disponibile pentru cetățeni și le oferă acestora mai multe oportunități de a-și exercita dreptul la libertatea de exprimare și de acces la informații, creând, de asemenea, spații multiple pentru activism online și pentru întrunirea persoanelor fizice și a societății civile.

Platformele mari, noua „piață centrală”

- Unele platforme online au devenit atât de importante în facilitarea schimbului de informații încât joacă un rol major în dezbaterea democratică.
- Având în vedere că peste jumătate din populația UE utilizează platformele de comunicare socială, procentul utilizatorilor ajungând la aproape 90 % în cazul persoanelor cu vârste cuprinse între 16 și 24 de ani, efectele proiectării și standardelor asupra acestor platforme au un impact extins asupra societății[30].
- Instrumentele și mecanismele pe care le utilizează aceste platforme pentru a modera conținutul și pentru a încuraja utilizatorii să petreacă cât mai mult timp folosind serviciile pe care le oferă joacă un rol important în modelarea informațiilor și a opiniilor disponibile în mediul online.
- Combaterea conținutului ilegal de pe aceste platforme mari reprezintă o provocare, deoarece acestea au devenit spații publice pentru schimbul de informații, fără a fi responsabile din punct de vedere juridic pentru aspectele de interes public.

În același timp, utilizarea platformelor online amplifică problemele societale precum polarizarea[31] sau diseminarea conținutului ilegal, adesea cu efecte negative considerabile asupra drepturilor fundamentale, cum ar fi protecția drepturilor copilului, protecția consumatorilor, libertatea de a primi și de a transmite informații, și protecția proprietății intelectuale.

Amploarea și viteza răspândirii conținutului online care nu este ilegal în sine, cum ar fi dezinformarea și teoriile conspirației, pot afecta discursul democratic, încrederea în instituții și, după cum s-a putut observa în contextul pandemiei de COVID-19, sănătatea, siguranța și egalitatea de tratament.

Democrația în UE se confruntă cu numeroase provocări, printre care populismul, o dezbatere politică din ce în ce mai polarizată și erodarea încrederii publice în procesele democratice din

[30] https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/isoc_sk_dskl_i

[31] A se vedea exemplele de riscuri societale sistemice emergente prezentate de platformele online din evaluarea impactului care însoțește Propunerea de regulament privind o piață unică pentru serviciile digitale (Actul legislativ privind serviciile digitale), SWD(2020) 348 final, p. 40 („Evaluarea impactului Actului legislativ privind serviciile digitale”).

cauza dezinformării[32]. Aceste fenomene sunt exacerbate de interferența coordonată în alegeri a țărilor terțe sau a intereselor private, de diseminarea dezinformării și de lipsa de transparență și de responsabilitate a materialelor publicitare cu caracter vădit politic. Au fost exprimate preocupări și cu privire la faptul că anumite grupuri nu sunt incluse sau implicate suficient, cum ar fi tinerii, persoanele în vârstă sau persoanele cu handicap. Minoritățile etnice, inclusiv comunitățile rome, persoanele LGBTIQ și femeile ezită, într-o măsură diferită în funcție de context, să se implice în politică din cauza temerii de intimidare, amenințări, hărțuire și discursuri de incitare la ură. În aceste condiții, măsurile de protecție a drepturilor fundamentale contribuie în mod direct la susținerea valorilor UE ce promovează o societate durabilă, egală, democratică și participativă, în care predomină toleranța, nediscriminarea și pluralismul.

Libertatea de exprimare, inclusiv online, stă la baza oricărei democrații. Orice măsuri legislative sau nelegislative referitoare la moderarea conținutului și la responsabilitatea intermediarilor online pentru conținutul distribuit pe platformele lor trebuie să țină seama de faptul că dreptul la libertatea de exprimare include dreptul de a exprima idei care pot fi considerate critice, ofensatoare, jignitoare sau controversate și că dreptul la libertatea de exprimare poate fi limitat numai în condiții foarte stricte, inclusiv în ceea ce privește diseminarea conținutului presupus ilegal, cum ar fi materiale care conțin discursuri de incitare la ură. Cu toate acestea, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a precizat, de asemenea, faptul că statele sunt autorizate și pot avea chiar o obligație pozitivă de a combate orice formă de exprimare care răspândește, incită, promovează sau justifică ura împotriva persoanelor sau a grupurilor care aparțin unei anumite etnii sau religii[33].

Cel mai adesea, dezinformarea și inducerea în eroare nu sunt ilegale, chiar dacă pot fi deranjante sau ofensatoare. Deși obligația fundamentală a statului în cazul discursului protejat de libertatea de exprimare este de a nu interveni și de a nu aplica cenzura, statul are, de asemenea, o obligație pozitivă de a asigura un mediu favorabil pentru o dezbatere publică favorabilă incluziunii și pluralistă, în special în ceea ce privește alegerile, precum și pentru exercitarea libertății mass-mediei. Astfel de măsuri depășesc sfera moderării conținutului și sunt legate de acțiuni mai fundamentale de educare și informare.

Actorii privați, precum platformele online, își definesc propriile condiții și propriul model de afaceri conform principiilor libertății contractuale și dreptului de a desfășura o activitate comercială fără instrucțiuni din partea statului cu privire la tipul de conținut pe care să îl găzduiască. În acest context, statele membre ar putea lua măsuri care afectează în mod semnificativ utilizatorii și drepturile acestora. Nu există întotdeauna o cale de atac disponibilă împotriva unor astfel de decizii private care să permită echilibrarea acestora cu drepturile și interesele legitime și să asigure un anumit nivel de previzibilitate. Platformele online care elimină în mod excesiv conținutul legal pot restricționa în mod semnificativ libertatea de exprimare și de informare.

[32] Studiul Parlamentului European solicitat de Subcomisia DROI intitulat „Impactul dezinformării asupra proceselor democratice și a drepturilor omului în lume”, Carme Colomina, Héctor Sánchez Margalef, Richard Youngs, disponibil la adresa: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653635/EXPO_STU(2021)653635_EN.pdf

[33] Hotărârea Erbakan împotriva Turciei din 6 iulie 2006, punctul 56.

4.1 Situația la nivelul statelor membre

În cadrul **consultării specifice** realizate în scopul elaborării prezentului raport, actorii societății civile au semnalat probleme în statele membre cauzate de anumite conținuturi ilegale online, cum ar fi campaniile de denigrare și atacurile asupra celor care depun eforturi pentru a proteja drepturile altora. S-a semnalat faptul că femeile, în special femeile de culoare sau cele care aparțin unor grupuri vulnerabile, cum ar fi migranții și comunitatea romă, precum și persoanele LGBTIQ, au fost vizate în mod disproporționat. Copiii care utilizează platforme online sunt expuși la conținuturi inadecvate, dăunătoare și violente, precum și riscului de a intra în contact cu abuzatori sexuali online, sporind, de asemenea, riscurile de racolare a minorilor în scopuri sexuale și de recrutare în grupări extremiste. S-a semnalat faptul că violența sexuală împotriva copiilor este amplificată prin intermediul internetului, de exemplu, din cauza creșterii cererii de materiale care conțin abuzuri sexuale asupra copiilor.

Dezinformarea a fost, de asemenea, identificată de organizațiile societății civile ca fiind o problemă care afectează sănătatea și siguranța, precum și discursul democratic din mai multe state membre. A existat o preocupare generală cu privire la lipsa de transparență (etichete, notificări de alertă, notificări privind expunerea) și la lipsa educației în domeniul mass-mediei în ceea ce privește conținutul fals sau înșelător.

Deși răspândirea conținutului ilegal și a dezinformării a fost considerată o amenințare, organizațiile societății civile consultate au atras, de asemenea, atenția asupra efectelor asupra libertății de exprimare atunci când sunt utilizate politici de moderare calibrate necorespunzător pentru a aborda astfel de amenințări. Organizațiile societății civile au menționat faptul că protecția drepturilor de autor a fost utilizată în mod abuziv pentru a reduce la tăcere vocile din mediul online și că legile privind defăimarea și glorificarea actelor teroriste au fost utilizate pentru reprimarea persoanelor. Nivelul scăzut de acuratețe al sistemelor automatizate de moderare a conținutului, în special atunci când sunt utilizate pentru conținut în cazul căruia evaluarea legalității depinde de un nivel ridicat de contextualizare, a generat îngrijorare cu privire la impactul nejustificat asupra libertății de exprimare prin volumul foarte mare de conținut retras și prin reducerea la tăcere a anumitor declarații și opinii, inclusiv ale minorităților. Potrivit reprezentanților din mediul universitar și respondenților la consultarea specifică, folosirea algoritmilor pentru personalizarea afișării conținutului pentru utilizatori poate, de asemenea, să denatureze discursul democratic, fiind adesea motivată mai curând de creșterea veniturilor din publicitate decât de obiectivul de a pune la dispoziția publicului informații fiabile de interes general. De asemenea, în presă au apărut afirmații similare ale unor avertizori privind caracterul nociv al algoritmilor utilizați pentru a adapta conținutul pe care îl văd utilizatorii[34]. Dincolo de efectele utilizării unor astfel de sisteme asupra drepturilor fundamentale, respondenții la consultarea specifică au afirmat că acestea au fost frecvent utilizate într-un mod netransparent sau nu pe deplin transparent, și cu o responsabilitate redusă pentru rezultate.

Mai multe state membre ale UE au reglementat serviciile digitale pe teritoriile lor. Aceste legi urmăresc să garanteze faptul că furnizorii de servicii respectă anumite norme procedurale atunci când utilizatorii sau autoritățile semnalează conținuturi ilegale. Uneori, acestea vizează

[34] A se vedea, de exemplu: https://www.theguardian.com/technology/2021/oct/10/frances-haugen-takes-on-facebook-the-making-of-a-modern-us-hero

categorii specifice de conținut ilegal, cum ar fi încălcarea drepturilor de autor sau discursul ilegal de incitare la ură. Cu toate acestea, cerințele precise ale legislației diferă adesea în ceea ce privește o serie de aspecte, cum ar fi:

- informațiile necesare pentru semnalarea conținutului ilegal;
- posibilitatea de a reacționa a celor care au publicat conținutul respectiv;
- intervalul de timp în care furnizorii de servicii pot reacționa;
- posibile măsuri obligatorii împotriva raportărilor abuzive; sau
- posibilitatea de a sesiza un terț independent cu privire la cazurile litigioase.

Mai recent, ca răspuns la preocupările în creștere cu privire la răspândirea discursurilor de incitare la ură și a conținutului terorist, mai multe state membre au adoptat, au propus sau au în vedere adoptarea unor norme suplimentare care vizează în special anumite categorii de conținut ilegal și, uneori, furnizorii de servicii stabiliți în afara teritoriului lor. Eforturile individuale ale statelor membre de a combate conținutul ilegal online și de a oferi diferite tipuri de garanții pentru libertatea de exprimare au generat însă o fragmentare juridică semnificativă. Mai multe state membre[35], precum și Consiliul[36] și Parlamentul European[37] au cerut ca aceste preocupări comune să fie abordate la nivelul UE. În plus, mai multe state membre au observat că lipsa de cooperare transfrontalieră dintre autoritățile naționale împiedică supravegherea eficace a platformelor online care operează la nivel transfrontalier[38].

4.2 Răspunsul UE în materie de politici

Ca urmare a solicitărilor venite din partea statelor membre, la nivelul UE au fost adoptate mai multe inițiative sectoriale pentru a aborda problema tipurilor specifice de conținut ilegal, cum ar fi cel referitor la terorism, abuzul sexual asupra copiilor, instigarea la ură și violență, traficul de persoane, produsele nesigure și încălcările drepturilor de autor, garantând în același timp protecția drepturilor fundamentale.

Directiva privind serviciile mass-media audiovizuale

Directiva revizuită privind serviciile mass-media audiovizuale a fost adoptată în 2018. Directiva include măsuri de protecție a minorilor împotriva expunerii la conținut audiovizual și comunicări comerciale audiovizuale care i-ar putea afecta negativ din punct de vedere fizic, mintal sau moral. De asemenea, statele membre trebuie să se asigure că serviciile mass-media audiovizuale nu conțin incitări la violență sau la ură împotriva persoanelor pe baza oricăruia dintre motivele menționate la articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Termenul-limită de transpunere a directivei a fost 19 septembrie 2020. În noiembrie 2020, Comisia a inițiat proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor (scrisori de punere în întârziere) împotriva a 23 de state membre care nu transpuseseră directiva, iar

[35] https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/summary-report-open-public-consultation-digital-services-act-package.
[36] Concluziile Consiliului din 9 iunie 2020, „Conturarea viitorului digital al Europei” și Concluziile reuniunii extraordinare a Consiliului European din 1 și 2 octombrie 2020.
[37] Rezoluția Parlamentului European din 20 octombrie 2020 conținând recomandări adresate Comisiei referitoare la un Act legislativ privind serviciile digitale: îmbunătățirea funcționării pieței unice (2020/2018(INL); Rezoluția Parlamentului European din 20 octombrie 2020 conținând recomandări adresate Comisiei referitoare la un Act legislativ privind serviciile digitale: adaptarea normelor de drept comercial și civil pentru entitățile comerciale care își desfășoară activitatea online (2020/2019(INL).
[38] Evaluarea impactului Actului legislativ privind serviciile digitale, secțiunea 2.3.6. Cooperare limitată între statele membre și lipsa de încredere.

multe dintre acestea au transpus-o în anul următor. În septembrie 2021, Comisia a trimis un al doilea avertisment (avize motivate) către nouă state membre pentru neîndeplinirea obligației de notificare a transpunerii complete. Punerea în aplicare a DSMAV revizuită este esențială nu numai pentru actorii de pe piață, ci și pentru persoane (inclusiv telespectatori și minori).

Directiva privind drepturile de autor pe piața unică digitală

Directiva privind drepturile de autor[39] a fost adoptată în aprilie 2019 și are obiectivul de a asigura faptul că titularii de drepturi primesc o compensație echitabilă pentru utilizarea muncii lor. Astfel, directiva asigură un echilibru între drepturi fundamentale concurente, cum ar fi dreptul la proprietate intelectuală, libertatea de exprimare și de informare, libertatea științelor și dreptul la educație și la diversitate culturală. Directiva introduce excepții obligatorii privind drepturile de autor ce garantează libertatea de exprimare a utilizatorilor care generează și încarcă conținut utilizând serviciile online de partajare de conținut. Directiva prevede obligația Comisiei de a organiza dialoguri între părțile interesate pentru a discuta cele mai bune practici de cooperare între prestatorii de servicii online de partajare de conținut și titularii de drepturi, ținând seama în special de necesitatea de a asigura un echilibru între drepturile fundamentale și de utilizarea excepțiilor și a limitărilor. În urma acestor dialoguri, în iunie 2021, Comisia a adoptat orientări pentru a sprijini aplicarea coerentă a articolului 17 din directivă, care stabilește noi norme privind utilizarea conținutului protejat de către prestatorii de servicii online de partajare de conținut[40]. Orientările oferă indicații practice cu privire la principalele dispoziții ale articolului 17, sprijinind actorii de pe piață să se conformeze mai bine legislațiilor naționale întemeiate pe directivă și luând în considerare punctele de vedere exprimate de statele membre și de părțile interesate.

Codul de conduită privind combaterea discursurilor ilegale de incitare la ură rasiste și xenofobe

În 2016, Comisia a semnat un **cod de conduită** voluntar cu principalele platforme online pentru a se asigura că notificările privind **discursurile ilegale de incitare la ură rasiste și xenofobe** sunt analizate rapid, nu numai în raport cu condițiile de utilizare ale întreprinderilor, ci și în raport cu legile statelor membre utilizate pentru punerea în aplicare a dreptului UE care incriminează discursurile de incitare la ură rasiste și xenofobe[41]. Respectarea codului de conduită este monitorizată periodic[42]. Aceasta produce rezultate pozitive și a încurajat, de asemenea, o abordare colaborativă între platformele online, statele membre și societatea civilă pentru a asigura moderarea de înaltă calitate a conținutului în situațiile în care este necesară o înțelegere aprofundată a contextului cultural, lingvistic și istoric al conținutului controversat.

[39] Directiva (UE) 2019/790 privind dreptul de autor și drepturile conexe pe piața unică digitală, JO L 130, 17.5.2019.
[40] Comunicarea Comisiei intitulată „Orientări referitoare la articolul 17 din Directiva (UE) 2019/790 privind dreptul de autor pe piața unică digitală", COM/2021/288 final.
[41] Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal, JO L 328, 6.12.2008.
[42] Cel mai recent exercițiu de monitorizare a avut loc în 2021: Codul de conduită al UE privind combaterea discursurilor ilegale de incitare la ură din mediul online | Comisia Europeană (europa.eu).

Recomandare privind siguranța jurnaliștilor și a altor profesioniști din domeniul mass-mediei

Siguranța a devenit o preocupare majoră pentru jurnaliști din cauza proliferării în mediul online a incitărilor la ură și a amenințărilor cu violență fizică, dar și a riscurilor în materie de securitate cibernetică și a supravegherii ilegale. La 16 septembrie 2021, Comisia Europeană a emis o **recomandare privind protecția, siguranța și responsabilizarea jurnaliștilor**[43]. Recomandarea încurajează statele membre să promoveze cooperarea dintre platformele online și organizațiile cu expertiză în combaterea amenințărilor la adresa jurnaliștilor, de exemplu încurajându-le să își asume eventual rolul de notificatori de încredere. Jurnaliștii și alți profesioniști din domeniul mass-mediei nu numai că sunt ținte ale incitării online la ură și ale amenințărilor de violență fizică, dar pot face, de asemenea, obiectul supravegherii ilegale, iar recomandarea indică faptul că organismele naționale relevante din domeniul securității cibernetice ar trebui, la cerere, să îi ajute pe jurnaliștii care încearcă să stabilească dacă dispozitivele sau conturile lor online au fost compromise să obțină servicii de expertiză criminalistică în materie de securitate cibernetică. Statele membre ar trebui, de asemenea, să promoveze un dialog periodic între aceste organisme din domeniul securității cibernetice, mass-media și sectorul economic, în special în vederea promovării conștientizării în domeniul securității cibernetice și a competențelor digitale în rândul jurnaliștilor.

Regulamentul privind prevenirea diseminării conținutului online cu caracter terorist

Securitatea și respectarea drepturilor fundamentale nu sunt obiective diametral opuse, ele sunt obiective coerente și complementare. Securitatea atât a mediului online, cât și a celui fizic necesită combaterea conținutului ilegal online. Pentru a asigura eliminarea conținutului cu caracter terorist, Parlamentul European și Consiliul au adoptat în 2021 un **Regulament privind prevenirea diseminării conținutului online cu caracter terorist**[44]. Acesta cuprinde o serie de măsuri de protecție a drepturilor fundamentale, în special a libertății de exprimare. De exemplu, autoritățile naționale pot emite ordine de eliminare doar pentru conținutul cu caracter terorist, astfel cum este definit în regulament, și aceste ordine trebuie să conțină o expunere a motivelor care să explice de ce materialul este considerat conținut cu caracter terorist. Regulamentul exclude conținutul diseminat în scopuri educative, jurnalistice, artistice sau de cercetare și conținutul diseminat în scopul sensibilizării opiniei publice împotriva activității teroriste. Platformele online nu au obligația de a utiliza instrumente automatizate pentru identificarea sau eliminarea în mod proactiv a conținutului cu caracter terorist, însă, în cazul în care se utilizează măsuri tehnice, ar trebui oferite garanții, în special prin intermediul supravegherii și al verificării umane, pentru a asigura acuratețea. De asemenea, din martie 2023, statele membre și platformele online vor trebui să elaboreze rapoarte anuale cu privire la măsurile luate pentru eliminarea conținutului cu caracter terorist și la funcționarea instrumentelor automatizate utilizate.

Legislația privind combaterea abuzului sexual online asupra copiilor

[43] Recomandarea Comisiei referitoare la garantarea protecției, a siguranței și a capacitării jurnaliștilor și a celorlalți profesioniști din domeniul mass-mediei în Uniunea Europeană, 16.9.2021, C(2021) 6650 final.
[44] Regulamentul 2021/784 privind prevenirea diseminării conținutului online cu caracter terorist, JO L 172, 17.5.2021.

Având în vedere faptul că măsurile de reglementare pentru combaterea conținutului ilegal s-au axat în mare măsură pe conținutul pus la dispoziția publicului, cum ar fi cel postat pe platformele de comunicare socială sau pe site-urile web, este necesară și abordarea provocării reprezentate de combaterea **materialelor care conțin abuzuri sexuale asupra copiilor** partajate prin intermediul comunicațiilor interpersonale, inclusiv al modalităților de comunicații interpersonale oferite de serviciile de comunicare socială. Un **act legislativ interimar**[45], care a intrat în vigoare în august 2021, asigură faptul că anumite servicii de comunicații online, cum ar fi serviciile de webmail și de mesagerie, pot continua să utilizeze – în măsura strict necesară – tehnologii specifice pentru a detecta materialele care conțin abuzuri sexuale asupra copiilor, pentru a le raporta și a le elimina, asigurând în același timp o serie de garanții pentru protejarea vieții private și a datelor cu caracter personal în conformitate cu Regulamentul general privind protecția datelor. Mecanismele de detectare a abuzului sexual asupra copiilor în comunicațiile interpersonale riscă să aibă impact asupra mai multor drepturi fundamentale, în special confidențialitatea comunicațiilor, protecția datelor cu caracter personal sau libertatea de exprimare. Regulamentul interimar urmărește să limiteze acest impact prin utilizarea unor tehnologii cât mai puțin intruzive asupra vieții private, în conformitate cu tehnologia de ultimă generație din domeniu. Regulamentul prevede, de asemenea, mecanisme de contestare care trebuie instituite pentru a asigura faptul că persoanele fizice pot depune plângeri la furnizori în cazul în care conținutul lor este eliminat în mod eronat. Comisia pregătește, de asemenea, o **propunere legislativă** care să înlocuiască această măsură provizorie, pentru a le oferi securitate juridică prestatorilor de servicii și pentru a asigura o abordare uniformă în ceea ce privește detectarea, eliminarea și raportarea materialelor care conțin abuzuri sexuale asupra copiilor, asigurând, în același timp, un echilibru adecvat între drepturile copilului și necesitatea de a proteja copiii împotriva abuzului sexual, precum și dreptul la viață privată și la comunicare al tuturor utilizatorilor de servicii online.

Strategia UE privind combaterea traficului de persoane 2021-2025

Contracararea modelului de afaceri digital al traficanților de persoane este una dintre prioritățile Strategiei UE privind combaterea traficului de persoane 2021-2025[46], prezentată de Comisie în aprilie 2021. Furnizorii de servicii de internet și societățile afiliate fac parte din soluția de sprijinire a eforturilor de combatere a traficului de persoane prin identificarea și eliminarea materialelor online asociate cu exploatarea și abuzul victimelor traficului de persoane. Comisia va purta un dialog cu furnizorii de internet și cu companiile din domeniul tehnologiei pentru a reduce numărul cazurilor de utilizare a platformelor online pentru recrutarea și exploatarea victimelor. De asemenea, Comisia va facilita eventualele dialoguri similare care urmează să fie purtate de statele membre la nivel național.

Propunerea de Act legislativ privind serviciile digitale (regulament)

[45] Regulamentul (UE) 2021/1232 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 iulie 2021 privind o derogare temporară de la anumite dispoziții ale Directivei 2002/58/CE în ceea ce privește utilizarea tehnologiilor de către furnizorii de servicii de comunicații interpersonale care nu se bazează pe numere pentru prelucrarea datelor cu caracter personal și a altor date în scopul combaterii abuzului sexual online asupra copiilor, JO L 274, 30.7.2021.

[46] Comunicarea referitoare la Strategia UE privind combaterea traficului de persoane 2021-2025, COM(2021) 171 final.

Propunerea de **Act legislativ privind serviciile digitale** (regulament)[47], adoptată de Comisie în decembrie 2020 și care este în prezent discutată de colegiuitori, stabilește responsabilitățile intermediarilor online. Fără a aduce atingere normelor sectoriale ale UE, cum ar fi cele privind drepturile de autor sau conținutul online cu caracter terorist, aceasta prevede un set unic orizontal de norme în UE pentru o guvernanță echilibrată a moderării conținutului online.

Propunerea garantează protecția adecvată a tuturor drepturilor fundamentale, inclusiv a libertății de exprimare și a dreptului la respectarea vieții private a utilizatorilor, a libertății platformelor de a desfășura o activitate comercială și a libertății contractuale, precum și a drepturilor de proprietate intelectuală. Aceasta vizează, de asemenea, reducerea riscurilor pentru persoanele aflate în situații vulnerabile și pentru grupurile vulnerabile, pentru a le proteja de amenințări, intimidări sau comportamente discriminatorii, și protejarea dreptului la demnitate umană al tuturor utilizatorilor de servicii online.

Propunerea de regulament urmărește atingerea acestor obiective prin:

- menținerea în mare măsură regimul de răspundere existent pentru intermediarii online, inclusiv interzicerea obligațiilor de monitorizare generală sau de cercetare a faptelor. Această abordare se bazează pe actuala Directivă privind comerțul electronic[48] și urmărește: (i) să asigure protecția proporțională și adecvată a dreptului la libertatea de exprimare prin limitarea stimulentelor pentru eliminarea conținutului legal, precum și a dreptului de a desfășura o activitate comercială, asigurând proporționalitatea eforturilor solicitate din partea intermediarilor online și protejând interesele legitime ale utilizatorilor acestor servicii; (ii) să răspundă preocupărilor de politică publică legate de diseminarea diferitelor tipuri de conținut ilegal, asigurând eliminarea rapidă a acestuia de către intermediari în condițiile prevăzute de lege;

- stabilirea unor obligații de diligență clare și proporționale pentru intermediarii online, pentru a asigura abordarea adecvată și transparentă a conținutului ilegal și a le permite utilizatorilor să își exercite drepturile. Propunerea prevede, de asemenea, un set de garanții stricte pentru procesele de moderare a conținutului, inclusiv cele bazate pe condiții generale de utilizare stabilite de furnizori privați;

- Impunerea unei obligații aplicabile platformelor online foarte mari, care, având în vedere numărul lor mare de utilizatori, au dobândit un rol central și sistemic în facilitarea dezbaterii publice, de a evalua și de a reduce riscurile pe care le prezintă serviciile lor, inclusiv pentru anumite drepturi fundamentale: respectarea vieții private și de familie, libertatea de exprimare și de informare, dreptul la nediscriminare și drepturile copilului. Strategiile de reducere a riscurilor trebuie să țină seama, de asemenea, de potențialele efecte negative ale algoritmilor de amplificare a conținutului utilizați de aceste platforme, cum ar fi sistemele de recomandare sau de publicitate. Platformele online foarte mari fac, de asemenea, obiectul unei răspunderi sporite, oferind mai multe opțiuni utilizatorilor în interacțiunile lor online și

[47] Propunerea de Regulament privind o piață unică pentru serviciile digitale (Actul legislativ privind serviciile digitale) și de modificare a Directivei 2000/31/CE, COM/2020/825 final.
[48] Directiva 2000/31/CE privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă (Directiva privind comerțul electronic), JO L 178, 17.7.2000.

permițându-le auditorilor independenți și cercetătorilor agreați să le controleze sistemele.

Combaterea dezinformării și reglementarea publicității politice online

Răspândirea dezinformării, a inducerii în eroare și a teoriilor conspirației poate duce la polarizarea dezbaterilor și poate pune în pericol sănătatea, securitatea și mediul. Dezinformarea poate afecta, de asemenea, capacitatea persoanelor de a lua decizii în cunoștință de cauză, bazate pe informații corecte. În unele cazuri, dezinformarea constituie un discurs pe care statul îl poate restricționa în mod legitim (cum ar fi incitarea rasistă și xenofobă la violență și ură). De foarte multe ori însă, dezinformarea este protejată de dreptul la libertatea de exprimare, chiar dacă nu prezintă dovezi științifice sau nu se bazează pe fapte reale. În ceea ce privește discursul protejat, statele nu trebuie să aplice cenzura. Pentru a fi eficace, acțiunile de limitare a răspândirii dezinformării și a teoriilor conspirației trebuie să fie însoțite de promovarea unui mediu favorabil unei dezbateri publice pluraliste și incluzive. Acest aspect este relevant în special în cazul alegerilor.

În acest context, în perioada 2020-2021, Comisia a continuat să desfășoare mai multe acțiuni menite să sporească transparența în mediul online și răspunderea actorilor implicați, să responsabilizeze utilizatorii și să încurajeze o dezbatere online democratică și deschisă. Aceste acțiuni au inclus (i) sprijin pentru verificatorii independenți ai veridicității informațiilor și pentru cercetătorii din mediul universitar, în special prin intermediul **Observatorului european al mass-mediei digitale**[49], (ii) măsuri de îmbunătățire a educației în domeniul mass-mediei și (iii) monitorizarea unui **Cod de bune practici privind dezinformarea**[50], un instrument de autoreglementare. Pe baza rezultatelor acestor activități de monitorizare, Comisia a elaborat, de asemenea, orientări cu privire la modul în care semnatarii actuali și noii semnatari ai Codului de bune practici, inclusiv aplicațiile de mesagerie privată, sectorul publicității și alte părți interesate relevante ar putea extinde domeniul de aplicare și consolida aplicarea codului, dar și la modul în care aceștia ar putea asigura un cadru de monitorizare mai solid[51].

Pentru a promova discursul democratic, **Planul de acțiune pentru democrația europeană**[52] stabilește măsuri de promovare a alegerilor libere și corecte, de consolidare a libertății mass-mediei și de combatere a dezinformării. Aceasta include propunerea privind transparența și vizarea unui public-țintă în publicitatea politică, adoptată în noiembrie 2021[53], ca parte a măsurilor menite să protejeze integritatea alegerilor și dezbaterea democratică deschisă. Conform normelor propuse, orice anunț publicitar politic ar trebui să fie marcat în mod clar ca atare și să furnizeze publicului informații, cum ar fi cine și cât a plătit pentru el. Tehnicile de direcționare și amplificare în materie de politică ar trebui să fie explicate public la un nivel de detaliere fără precedent și să fie interzise dacă utilizează date cu caracter personal sensibile fără consimțământul explicit al persoanei vizate. În cele din urmă, **noul Plan de acțiune**

[49] EDMO – Uniți împotriva discriminării.
[50] Codul de bune practici privind dezinformarea | Conturarea viitorului digital al Europei (europa.eu).
[51] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip_21_2585
[52] Planul de acțiune pentru democrația europeană | Comisia Europeană (europa.eu).
[53] Propunere de regulament privind transparența și vizarea unui public-țintă în publicitatea politică, COM(2021) 731 final.

pentru educația digitală (2021-2027)[54] propune elaborarea de orientări pentru profesori și personalul din instituțiile de învățământ privind combaterea dezinformării și promovarea alfabetizării digitale.

Propunerea pentru un nou regulament privind siguranța generală a produselor

În plus, pentru a răspunde altor cerințe sectoriale și ca parte a revizuirii cadrului UE privind siguranța produselor, Comisia a adoptat și a publicat în iunie 2021 o propunere pentru un nou **regulament privind siguranța generală a produselor**[55]. Această propunere, care se bazează pe propunerea referitoare la Actul legislativ privind serviciile digitale, stabilește cerințe suplimentare pentru piețele online în ceea ce privește produsele nesigure ca o categorie specifică de conținut ilegal. Propunerea este discutată în prezent de colegiuitori.

5. Protecția drepturilor fundamentale în cazul utilizării tehnologiilor de inteligență artificială

Utilizarea tehnologiilor de inteligență artificială (IA) poate avea efecte pozitive semnificative asupra societății noastre. Inteligența artificială poate spori eficiența proceselor sau stimula inovarea și cercetarea. Poate fi utilizată, de asemenea, pentru a promova o serie de drepturi fundamentale, cum ar fi dreptul la libertatea de exprimare și de informare sau la asistență medicală, precum și pentru a promova aspecte importante de interes public, cum ar fi siguranța publică sau sănătatea publică.

Pe de altă parte, utilizarea tehnologiilor de inteligență artificială în absența unor garanții și controale de calitate adecvate pentru automatizarea sau sprijinirea proceselor decizionale sau pentru activități precum cele de supraveghere poate să încalce drepturile persoanelor fizice. Aceste încălcări pot avea loc la scară largă, în funcție de amploarea utilizării unui sistem, și pot fi dificil de prevenit sau de detectat atunci când sistemul de IA nu este suficient de transparent sau persoanele afectate nu sunt la curent cu utilizarea acestuia. De exemplu, utilizarea tehnologiilor de inteligență artificială pentru a deduce informații despre anumite persoane poate afecta dreptul la protecția datelor cu caracter personal și la respectarea vieții private. Prejudecata algoritmică sau datele de antrenament, cum ar fi prejudecata de gen sau în raport cu originea etnică sau rasială, pot conduce la rezultate nedrepte și discriminatorii. Dacă un sistem de estimare a succesului potențial la locul de muncă este antrenat în principal cu date despre bărbați, este probabil să obțină rezultate mai slabe atunci când este utilizat pentru analizarea datelor despre femei, ceea ce ar putea duce la discriminare. În plus, utilizarea IA poate afecta și demnitatea umană, dreptul la bună administrare, protecția consumatorilor, securitate socială și asistență socială, libertatea de exprimare, libertatea de întrunire, educație, azil, negociere și acțiune colectivă, condiții de muncă echitabile și corecte, acces la asistența medicală preventivă, diversitate culturală și lingvistică, drepturile la protecția datelor cu caracter personal și respectarea vieții private, precum și drepturile grupurilor vulnerabile, cum ar fi copiii. Utilizate în contextul asigurării respectării legii sau în

[54] Planul de acțiune pentru educația digitală (2021-2027) | Educație și formare (europa.eu)

[55] Propunere de regulament privind siguranța generală a produselor, de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1025/2012 al Parlamentului European și al Consiliului și de abrogare a Directivei 87/357/CEE a Consiliului și a Directivei 2001/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului, COM(2021)346 final.

sistemul judiciar, aceste sisteme pot afecta, de asemenea, dreptul la prezumția de nevinovăție și dreptul la un proces echitabil și la apărare. În plus, inaccesibilitatea sau inexistența unor informații relevante privind sistemele automatizate împiedică respectarea efectivă a drepturilor fundamentale și accesul persoanelor fizice la căi de atac legale.

Ce este IA și care sunt caracteristicile specifice care pot genera riscuri?

- IA este un termen utilizat pentru a descrie un set de tehnologii care au cunoscut o evoluție rapidă în ultimii ani. În cazul anumitor tipuri de sisteme de IA, funcțiile acestora urmează reguli care sunt generate automat și nu programate în mod explicit de om. Acest lucru poate conduce uneori la rezultate impresionante, dar poate genera și provocări. Pornind de la definiția dată IA de către OCDE, Legea propusă privind inteligența artificială definește IA ca fiind un software dezvoltat prin abordări de învățare automată, bazate pe logică și cunoaștere sau abordări statistice și care, pentru un anumit set de obiective definite de om, poate genera rezultate precum conținuturi, previziuni, recomandări sau decizii care influențează mediile cu care interacționează.

- Opacitatea (lipsa de transparență) și complexitatea (funcționarea cu multe componente și procese diferite) ale anumitor sisteme de IA îngreunează identificarea și demonstrarea posibilelor încălcări ale legii, inclusiv a dispozițiilor care asigură respectarea drepturilor fundamentale, și depistarea posibilelor erori sau disfuncționalități ale sistemului.

- Un subset specific de aplicații IA pot face obiectul unei adaptări continue, chiar și în timpul utilizării lor, și pot suferi modificări și evolua într-un mod neprevăzut, care nu poate fi monitorizat cu ușurință. Acest lucru duce la un anumit grad de imprevizibilitate care poate afecta siguranța sau drepturile fundamentale.

- Funcționarea autonomă a sistemelor poate afecta siguranța, având în vedere că unele sisteme de IA necesită o intervenție redusă sau nu necesită intervenție umană în efectuarea sarcinilor.

- Dependența de date a anumitor sisteme și posibilele prejudecăți algoritmice pot cauza sau amplifica părtinirile și erorile de sistem. Dacă nu sunt proiectate, testate și utilizate în mod corespunzător, aceste sisteme pot accentua rezultatele negative, cum ar fi discriminarea.

5.1 Situația și acțiunile întreprinse la nivelul statelor membre

În ultimii ani, statele membre ale UE au încercat să abordeze provocările reprezentate de utilizarea tehnologiilor de inteligență artificială. Multe dintre acestea au elaborat strategii naționale privind IA[56], în care subliniază necesitatea de a asigura respectarea drepturilor fundamentale. În plus, statele membre au elaborat sau intenționează să elaboreze orientări și standarde etice care să îi ajute pe cei care utilizează instrumente IA să asigure transparența, trasabilitatea și robustețea, să abordeze eventualele părtiniri și să găsească modalități eficace de a-și îndeplini obligațiile de respectare a drepturilor fundamentale. În unele cazuri,

[56] Până în iunie 2021, 20 de state membre și Norvegia își publicaseră strategiile naționale în domeniul IA, în timp ce 7 state membre se aflau în etapa finală de redactare. https://knowledge4policy.ec.europa.eu/ai-watch/national-strategies-artificial-intelligence_en

orientările sunt elaborate și expertiza este furnizată de cadre universitare[57] sau de grupuri de experți instituite în acest scop[58].

Acționând în mod coordonat la nivelul UE, statele membre au subliniat necesitatea de a asigura respectarea deplină a drepturilor prevăzute de cartă și au solicitat o revizuire a legislației relevante existente pentru a o face adecvată scopului, în vederea abordării noilor oportunități și provocări generate de IA[59]. În octombrie 2020, 26 dintre cele 27 de state membre au adoptat un document intitulat „Carta drepturilor fundamentale în contextul inteligenței artificiale și al schimbărilor digitale”[60], în care au solicitat abordarea opacității, a complexității și a prejudecăților algoritmice, precum și a unui anumit grad de imprevizibilitate și a comportamentului parțial autonom al anumitor sisteme de IA, pentru a se asigura compatibilitatea sistemelor automatizate cu drepturile fundamentale și pentru a facilita aplicarea normelor juridice. Statele membre au subliniat importanța implicării diferitelor părți interesate, inclusiv a celor din societatea civilă, pentru a beneficia de expertiza acestora.

La momentul adoptării prezentului raport, niciun stat membru al UE nu adoptase acte legislative specifice pentru a aborda provocările generate de utilizarea IA pentru drepturile fundamentale[61]. Se pare că autoritățile din statele membre s-au bazat mai degrabă pe legislația existentă. În 2017, o instanță din Italia a dispus ca Ministerul italian al Educației să divulge un algoritm pe baza căruia erau luate decizii în mod automatizat, pe care l-a utilizat pentru gestionarea mobilității lucrătorilor pe baza dreptului de acces la documente, care asigură, de asemenea, dreptul la o cale de atac eficientă[62]. În 2018, Tribunalul Național pentru Nediscriminare și Egalitate din Finlanda a considerat discriminatoriu un caz de evaluare a bonității bazată pe statistici privind sexul, locul de reședință, vârsta și limba, în locul unei evaluări individuale[63]. În februarie 2020, o instanță din Țările de Jos a anulat o lege care instituise un sistem de detectare a fraudelor bazat pe dreptul fundamental la respectarea vieții private, astfel cum este consacrat în Convenția europeană a drepturilor omului[64]. „Indicatorul de risc sistemic” (SyRi) a fost utilizat pentru a analiza datele colectate de diferite autorități publice pentru a detecta persoanele care ar putea comite fraude privind beneficiile de asistență socială. Instanța din Țările de Jos a constatat că utilizarea SyRi nu este suficient de

[57] De exemplu, cadre universitare de la Universitatea din Utrecht au elaborat, în aprilie 2021, un Cod al bunei administrări publice digitale destinat autorităților neerlandeze, bazat pe drepturile fundamentale. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/04/30/code-goed-digitaal-openbaar-bestuur

[58] Un exemplu în acest sens este Comisia pentru etică în materie de date din Germania și documentele de expertiză pe care aceasta le-a produs în 2019: https://www.bmjv.de/DE/Themen/FokusThemen/Datenethikkommission/Datenethikkommission_node.html

[59] *Reuniunea Consiliului European (19 octombrie 2017)* – Concluzie EUCO 14/17, p. 8 și Concluzii referitoare la Planul coordonat privind inteligența artificială - (11 februarie 2019) 6177/19, 2019.

[60] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11481-2020-INIT/ro/pdf

[61] Finlanda a raportat că până la sfârșitul anului 2021 va elabora un proiect de propunere legislativă privind procesul decizional automatizat în administrația publică. Includerea în prezentul raport a unor exemple de măsuri luate de statele membre (legislație, finanțare sau altele) are scopul de a ilustra diferitele tipuri de acțiuni întreprinse. Nu pot fi prezentate toate inițiativele pentru fiecare subiect, iar selecția se bazează în mare măsură pe informațiile transmise de statele membre în iunie 2021.

[62] T.A.R., Roma, sect. III-bis, 22 martie 2017, nr. 3769.

[63] https://www.yvtltk.fi/material/attachments/ytaltk/tapausselosteet/45LI2c6dD/YVTltk-tapausseloste-_21.3.2018-luotto-moniperusteinen_syrjinta-S-en_2.pdf

[64] https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBDHA:2020:1878

transparentă, iar afectarea dreptului la respectarea vieții private prin folosirea acestuia nu este proporțională cu scopul detectării fraudelor.

Aceste exemple ilustrează faptul că statele membre au abordat deja provocările generate de utilizarea IA pentru drepturile fundamentale. Abordarea propusă de Comisie cu privire la provocările legate de IA urmărește să consolideze protecția eficace a drepturilor fundamentale, încurajând, în același timp, inovația în domeniul IA.

5.2 Propunerea Comisiei de reglementare a sistemelor de IA cu grad ridicat de risc

În aprilie 2021, Comisia a prezentat o propunere de regulament privind inteligența artificială[65]. Obiectivele principale ale regulamentului propus sunt protejarea drepturilor fundamentale și a siguranței, precum și crearea unei piețe unice pentru sisteme de IA de încredere. Propunerea are obiectivul de a asigura faptul că sistemele de IA cu grad ridicat de risc sunt proiectate și utilizate în conformitate cu drepturile fundamentale și că autoritățile și instanțele naționale competente pot investiga și aborda mai eficient posibilele încălcări ale obligațiilor de respectare a drepturilor fundamentale.

Propunerea urmează o abordare bazată pe riscuri. Anumite sisteme de IA sunt complet interzise, cum ar fi cele care utilizează tehnici subliminale și cele utilizate de autoritățile publice pentru evaluarea comportamentului social, întrucât contravin valorilor UE. Utilizarea sistemelor de identificare biometrică la distanță în spațiile accesibile publicului în scopul asigurării respectării legii este, de asemenea, interzisă, cu excepția cazului în care se aplică anumite excepții și garanții clar definite.

Sistemele de IA cu grad ridicat de risc trebuie să respecte un set de cerințe și să fie supuse unor proceduri de evaluare a conformității înainte de a fi introduse pe piață sau puse în funcțiune. Aceste cerințe asigură documentarea și testarea corespunzătoare a sistemelor de IA cu grad ridicat de risc, precum și calitatea adecvată a datelor, trasabilitatea, supravegherea umană, robustețea, acuratețea și securitatea cibernetică. Acestea se vor aplica în cazul utilizării sistemelor de IA în domenii critice, cum ar fi identificarea biometrică, educația, ocuparea forței de muncă, serviciile publice și private esențiale, cum ar fi creditele sau prestațiile de asistență publică, asigurarea respectării legii, gestionarea migrației și a controlului la frontieră, precum și sistemul judiciar. Sistemele de IA care sunt componente de siguranță ale anumitor produse reglementate (de exemplu, echipamente tehnice, dispozitive medicale) vor face obiectul acelorași cerințe și trebuie să fie verificate înainte de a putea fi introduse pe piața UE sau puse în funcțiune.

Propunerea urmărește să asigure faptul că utilizatorii sistemelor de IA, cum ar fi întreprinderile care interacționează cu clienții sau autoritățile publice care iau decizii, primesc informații adecvate din partea dezvoltatorilor sistemelor pentru a asigura utilizarea adecvată a aplicațiilor lor și pentru a le permite să își îndeplinească obligațiile care le revin în temeiul legislației privind drepturile fundamentale.

În cazul în care se produc încălcări ale drepturilor fundamentale prin utilizarea sistemelor de IA, vor fi posibile măsuri reparatorii eficace pentru persoanele afectate, prin asigurarea

[65] Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor norme armonizate privind inteligența artificială (Legea privind inteligența artificială) și de modificare a anumitor acte legislative ale Uniunii, COM/2021/206 final.

transparenței și a trasabilității sistemelor de IA, împreună cu verificări ex post solide efectuate de autoritățile competente. Autoritățile de supraveghere responsabile de asigurarea respectării drepturilor fundamentale, cum ar fi autoritățile pentru protecția datelor, organismele de promovare a egalității sau organismele de protecție a consumatorilor, vor avea acces la toată documentația privind sistemele de IA cu grad ridicat de risc care intră în sfera lor de competență. Acestea vor putea coopera cu autoritățile de supraveghere a pieței pentru testarea sistemelor de IA respective, dacă este necesar.

Pentru unele sisteme de IA specifice, obligațiile de transparență față de persoanele afectate vor reduce la minimum riscul de manipulare, în special în cazul roboților de chat (programe de calculator care pot răspunde la întrebări în cadrul unei conversații online) sau al „deep fake-urilor" (conținuturi de imagine, audio sau video generate sau manipulate în mod artificial, care se aseamănă cu persoane, obiecte, locuri sau alte entități sau evenimente existente și care par a fi autentice sau veridice în mod fals). De asemenea, persoanele fizice ar trebui notificate atunci când sunt expuse unui sistem de recunoaștere a emoțiilor sau unui sistem biometric de clasificare, ceea ce îi va ajuta să își exercite drepturile în temeiul legislației în vigoare privind protecția datelor.

Propunerea este în curs de negociere de către colegiuitori.

5.3 Interacțiunea cu legislația sectorială – exemplul evaluării bonității și a creditelor

Propunerea de regulament privind inteligența artificială va fi corelată cu alte acte legislative care stabilesc norme de fond privind utilizarea sistemelor de IA în contexte specifice. De exemplu, furnizorii de credite utilizează adesea tehnici automatizate de luare a deciziilor, inclusiv sisteme de IA, pentru evaluarea bonității sau a creditelor. Acești furnizori se bazează pe date diferite, multe dintre acestea nefiind furnizate de consumatori sau nu sunt cunoscute de aceștia. Acest lucru dă naștere la preocupări legate de protecția datelor cu caracter personal, discriminarea directă sau indirectă[66] și protecția consumatorilor[67]. **Directiva privind contractele de credit pentru consumatori[68]** și **Directiva privind creditele ipotecare[69]** conțin dispoziții privind evaluarea bonității. În iunie 2021, Comisia a adoptat o **nouă propunere de directivă privind creditele de consum**, care abrogă și înlocuiește Directiva actuală privind contractele de credit pentru consumatori. Aceasta propune norme privind acordarea de credite consumatorilor, conform cărora statele membre vor trebui să asigure documentarea procedurilor și a informațiilor utilizate în evaluările bonității. În plus, evaluările se vor efectua pe baza unor informații relevante și exacte referitoare la criteriile financiare și economice (de exemplu, venit și cheltuieli) și nu ar trebui să se bazeze pe date precum cele de pe platformele de comunicare socială. Consumatorii vor avea, de asemenea,

[66] De exemplu, în aprilie 2019, Ombudsmanul finlandez pentru protecția datelor a solicitat întreprinderii de credite financiare Svea Ekonomi să își corecteze practicile de evaluare a bonității, considerând că o limită superioară de vârstă nu este acceptabilă ca factor, deoarece vârsta nu descrie solvabilitatea sau disponibilitatea de a plăti.

[67] Raportul de evaluare a impactului care însoțește Propunerea de Directivă privind creditele de consum și de abrogare și înlocuire a Directivei 2008/48/CE, COM(2021) 347 final.

[68] Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului, JO L 133, 22.5.2008, p. 66.

[69] Directiva 2014/17/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 4 februarie 2014 privind contractele de credit oferite consumatorilor pentru bunuri imobile rezidențiale și de modificare a Directivelor 2008/48/CE și 2013/36/UE și a Regulamentului (UE) nr. 1093/2010, Text cu relevanță pentru SEE, JO L 60, 28.2.2014, p. 34.

dreptul la o explicație cu privire la modul în care s-a luat o decizie cu privire la bonitatea lor, să își exprime punctul de vedere și să obțină intervenție umană, reflectând principiile Regulamentului general privind protecția datelor (RGPD)[70] privind procesul decizional automatizat. În plus, noua propunere include un articol privind nediscriminarea, care prevede că condițiile care trebuie îndeplinite pentru acordarea unui credit nu trebuie să îi discrimineze pe consumatorii rezidenți în mod legal în Uniune pe motive de naționalitate sau de loc de reședință sau din oricare alte motive, după cum se prevede la articolul 21 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Propunerea este în curs de negociere de către colegiuitori.

5.4 Competențe

În cazul în care se utilizează sisteme de IA, lucrătorii trebuie să aibă competențele necesare pentru a asigura respectarea drepturilor fundamentale și supravegherea umană adecvată. Autoritățile de supraveghere vor avea nevoie, de asemenea, de personal cu competențe tehnice specifice pentru a-și îndeplini atribuțiile în mod eficace. În septembrie 2020, Comisia a adoptat un **Plan de acțiune pentru educația digitală** pentru perioada 2021-2027[71]. Acesta vizează promovarea competențelor digitale, inclusiv în ceea ce privește IA[72], și include elaborarea de orientări în materie de etică în domeniul IA și date în domeniul educației și formării. În plus, toate statele membre care au adoptat strategii naționale în domeniul IA au integrat o componentă de competențe în aceste strategii, de exemplu, prin reforme ale sistemelor educaționale pentru a consolida gândirea computațională sau prin inițiative de adaptare a politicilor de învățare pe tot parcursul vieții și de recalificare[73].

6. Abordarea decalajului digital

Conectarea la nivel digital și competențele digitale permit participarea activă în societate. Tot mai multe activități esențiale se mută în mediul online, de la căutarea unui loc de muncă, lucrul în regim de telemuncă, urmarea unor studii sau interacțiunea cu administrația publică până la programarea la medic. Dar nu toată lumea este online. Absența din mediul online poate împiedica persoanele să-și exercite drepturile. De exemplu, această situație poate afecta drepturile cetățenilor într-o societate democratică, inclusiv dreptul la libertatea de exprimare și de informare, precum și dreptul de a fi ales la alegerile locale, campaniile politice desfășurându-se tot mai mult online. Izbucnirea pandemiei de COVID-19 a exacerbat dificultățile în ceea ce privește accesul la serviciile publice pentru cei care nu dispun de echipamentele sau de cunoștințele digitale necesare, în condițiile în care birourile s-au închis, iar persoanelor li s-a cerut să comunice online cu administrațiile lor naționale.

Acest fenomen este cunoscut sub numele de „decalaj digital”. În prezent, 46 % dintre europeni nu dispun încă de competențe digitale de bază[74]. Acest lucru este recunoscut în

[70] Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor).
[71] Planul de acțiune pentru educația digitală (2021-2027) | Educație și formare (europa.eu)
[72] https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan/action-8_ro
[73] https://knowledge4policy.ec.europa.eu/ai-watch/national-strategies-artificial-intelligence_en
[74] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0624 și Statistici | Eurostat (europa.eu).

Pilonul european al drepturilor sociale, care include comunicațiile digitale în categoria serviciilor esențiale la care orice persoană ar trebui să aibă acces, precum și măsuri de sprijin pentru persoanele aflate într-o situație dificilă[75]. Persoanele care nu au acces periodic la internet, competențele necesare pentru a utiliza aceste servicii sau nu pot accesa un produs sau un serviciu digital din cauza unui handicap fizic sau cognitiv, riscă tot mai mult să fie excluși și se confruntă cu dificultăți în a-și exercita drepturile.

În cazul serviciilor publice care sunt accesibile exclusiv prin mijloace digitale, cei care nu sunt conectați se pot afla în imposibilitatea de a-și exercita drepturile sau pot avea nevoie de ajutor în acest sens. De exemplu, *Haut Conseil du Travail*, un organ consultativ al Ministerului Afacerilor Sociale din Franța, estimează că 1 din 5 persoane din Franța întâmpină dificultăți în efectuarea procedurilor administrative online și avertizează că digitalizarea poate pune în pericol principiul accesului egal la serviciile publice în cazul în care nu sunt menținute mijloace alternative de acces[76]. În mod similar, întrucât tot mai multe activități economice au o componentă digitală, exercitarea dreptului de acces la serviciile de interes economic general este tot mai mult condiționată de accesul la internet. Copiii care nu dețin un dispozitiv conectat acasă întâmpină dificultăți în a participa la cursurile online, ceea ce afectează drepturile copilului și dreptul la educație. În plus, în cazul în care site-urile web și aplicațiile mobile nu sunt adaptate la nevoile persoanelor cu handicap, dreptul acestora la integrare poate fi afectat.

Pentru a aborda provocările generate de decalajul digital, statele membre și Comisia propun adoptarea unor măsuri pentru a se asigura că nimeni nu este lăsat în urmă. După cum s-a anunțat în **Planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale**[77], Comisia va publica în 2022 un raport privind accesul la serviciile esențiale, care va include și accesul la comunicațiile digitale, prezentând o imagine de ansamblu a situației actuale în UE27, precum și o cartografiere a măsurilor și a bunelor practici adoptate la nivel național și la nivelul UE pentru a sprijini accesul persoanelor aflate în situații dificile.

6.1 Reducerea generală a decalajului digital

Faptul că multe activități s-au mutat în mediul online în timpul pandemiei nu reprezintă doar o provocare, ci și o oportunitate. Statele membre au elaborat proiecte ce vor fi finanțate de UE pentru a ajuta la redresarea economiei în urma recesiunii cauzate de pandemie. Aceste proiecte includ măsuri de reducere a decalajului digital și de creare a unor drepturi digitale favorabile incluziunii, precum și de abordare a digitalizării muncii. Două planuri naționale pot fi menționate ca exemple. **România** intenționează să investească în crearea de conținut educațional și de resurse accesibile, cum ar fi materiale video și lecții interactive, și să creeze programe accesibile de alfabetizare digitală pentru elevii cu handicap. **Germania** își propune să contribuie la achiziționarea de dispozitive digitale pentru profesori la nivel național. În

[75] Pilonul european al drepturilor sociale în 20 de principii | Comisia Europeană (europa.eu), a se vedea principiul 20.
[76] https://solidarites-sante.gouv.fr/IMG/pdf/pourquoi_et_comment_les_travailleurs_sociaux_se_saisissent_des_outils_numeriques.pdf, p.4.
[77] Plan de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale (europa.eu).

plus, statul va crea o platformă pentru învățarea digitală pe tot parcursul vieții și va acorda o atenție deosebită sprijinirii celor mai puțin calificați în mod oficial.

La un nivel mai general, diferite state membre au lansat o serie de inițiative promițătoare[78]. În februarie 2021, **Belgia** a lansat o cerere publică de proiecte care sprijină antreprenoarele afectate de pandemia de COVID-19, inclusiv prin oferirea de orientare în vederea digitalizării. Belgia investește, de asemenea, în organizațiile locale care urmăresc să îmbunătățească competențele digitale ale tinerilor aflați în situații economice precare.

Portugalia mobilizează tineri voluntari pentru a ajuta la educarea adulților cu privire la tranziția digitală, sprijinindu-se pe o rețea națională de 1 500 de centre de formare și pe o serie de instrumente și resurse gratuite. Se preconizează că la acest program de incluziune digitală vor participa 1 milion de persoane și va fi pus în aplicare în parteneriat cu autoritățile și organizațiile locale[79].

Conform unei logici similare cu cea a inițiativei WiFi4EU[80], **Italia** subvenționează accesul la internet pentru anumite persoane și a inițiat proiectul „Piazza Wifi Italia"[81], care permite unui număr de peste 400 000 de persoane să se conecteze cu ușurință, gratuit, prin intermediul unei aplicații dedicate, la o rețea Wi-Fi gratuită cu acoperire la nivel național. În martie 2020, acest proiect a fost extins la unitățile sanitare, inclusiv spitale.

Este probabil ca infrastructura digitală să continue să evolueze, iar UE a luat măsuri într-o serie de domenii pentru a îmbunătăți conectivitatea. Principalul obiectiv în materie de conectivitate în **Deceniul Digital** este ca fiecare gospodărie europeană să aibă acces la internet de mare viteză până în 2025 și la conectivitate la nivel de gigabit până în 2030[82]. În martie 2021, Comisia și statele membre au convenit asupra unui **set de instrumente de conectivitate** pentru a sprijini implementarea rețelelor digitale și a facilita accesul la spectrul 5G. Revizuirea Directivei privind reducerea costurilor de bandă largă, planificată pentru 2022, vizează sprijinirea în continuare a implementării rețelelor digitale prin reducerea sarcinii administrative, precum și a costurilor și a vitezei asociate. În plus, **viziunea** pe termen lung a **Comisiei pentru zonele rurale**[83] din iunie 2021 urmărește să abordeze decalajul dintre zonele urbane și cele rurale prin facilitarea accesului la conexiuni la internet rapide, la tehnologia 5G (inclusiv prin finanțare din partea UE[84]) și la tehnologia digitală, precum și prin consolidarea competențelor digitale. Conectivitatea de mare viteză în bandă largă este un factor-cheie pentru tranziția digitală și redresarea după criza provocată de pandemia de COVID-19. Comisia se angajează să reducă decalajul de accesibilitate digitală

[78] Nu pot fi menționate toate inițiativele în prezentul raport. Selecția următoare are scopul de a ilustra diferitele tipuri de acțiuni întreprinse. și se bazează pe informațiile transmise de statele membre în iunie 2021.
[79] Resolução do Conselho de Ministros n.º 30/2020 - DRE
[80] https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/wifi4eu
[81] https://www.wifi.italia.it/it/
[82] Comunicarea Comisiei intitulată „Busola pentru dimensiunea digitală 2030: modelul european pentru deceniul digital", COM(2021) 118 final.
[83] O viziune pe termen lung pentru zonele rurale ale UE | Comisia Europeană (europa.eu).
[84] Pentru atingerea obiectivelor UE în materie de conectivitate pentru 2025 va fi oferită finanțare din Fondul european de dezvoltare regională, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală, Mecanismul pentru interconectarea Europei 2 și Mecanismul de redresare și reziliență.

în zonele rurale, iar UE va investi în infrastructura de rețea, un standard pentru transmisia fără fir a datelor și fibră optică pentru a se asigura că toți cetățenii UE au acces la o infrastructură de conectivitate digitală eficientă din punct de vedere energetic și adaptată exigențelor viitorului.

6.2 Administrație publică

Tehnologia digitală le permite cetățenilor să beneficieze de un acces mai larg la serviciile publice și la informațiile care îi pot ajuta să își gestioneze viața de zi cu zi și să își exercite drepturile, în special libertatea de stabilire și de a presta servicii. De la **Declarația de la Malmö**, semnată în cadrul unui summit care a avut loc în Suedia în 2009, statele membre ale UE au înregistrat progrese constante în ceea ce privește modernizarea administrațiilor publice[85]. **Declarația de la Tallinn** din 2017 a impulsionat digitalizarea serviciilor publice pentru cetățeni și a serviciilor publice transfrontaliere pentru întreprinderi[86]. Recent, printre angajamentele asumate de statele membre prin **Declarația de la Berlin** din decembrie 2020 s-au numărat măsuri pentru protecția drepturilor fundamentale în mediul online,[87] iar **Declarația de la Lisabona** din iunie 2021 urmărește să garanteze că „nimeni nu este lăsat în urmă". Statele membre depun, de asemenea, eforturi pentru digitalizarea justiției[88].

Statele membre au abordări diferite pentru a asigura accesul la serviciile publice, încercând să reducă decalajul digital și să răspundă în același timp cerințelor epocii digitale. De exemplu, pentru a evita orice obstacole, **Franța** a decis să mențină mai multe modalități de asigurare a accesului la serviciile publice. Cetățenii nu sunt obligați să interacționeze cu administrația utilizând mijloace electronice. **Danemarca** a urmat o cale diferită, adoptând o strategie „digital în mod implicit" și, începând din 2014, toate interacțiunile cu administrația se realizează exclusiv utilizând mijloace electronice. Pentru a aborda decalajul digital, statul finanțează măsuri precum sprijin personalizat gratuit în biblioteci[89], asistență pentru achiziționarea de echipamente și contribuții la abonamentele de internet. În mod similar, guvernul și bibliotecile locale din **Țările de Jos** au lansat „Information Point Digital Government", o inițiativă prin care un angajat instruit al unei biblioteci răspunde la întrebări și ajută cetățenii să utilizeze serviciile guvernamentale digitale tradiționale, cum ar fi declarațiile fiscale și serviciile sociale, precum și servicii mai noi, cum ar fi aplicațiile legate de noul coronavirus.

[85] https://ec.europa.eu/digital-single-market/sites/digital-agenda/files/ministerial-declaration-on-egovernment-malmo.pdf.

[86] https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/ministerial-declaration-egovernment-tallinn-declaration.

[87] https://ec.europa.eu/isa2/news/eu-member-states-sign-berlin-declaration-digital-society_en

[88] Progresele înregistrate în acest domeniu sunt reflectate în Raportul Comisiei din 2021 privind statul de drept: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0700&qid=1631011643908&from=EN.
A se vedea, de asemenea, Comunicarea Comisiei privind digitalizarea justiției în UE, COM (2020) 710 final și documentul însoțitor SWD(2020) 540 din 2 decembrie 2020.

[89] Un astfel de sprijin este oferit și în alte țări, însă exemplele selectate sunt suficiente pentru a ilustra abordarea. Obiectivul prezentului raport nu este o cartografiere a tuturor măsurilor luate, ci mai degrabă o prezentare generală a ideilor și a abordărilor.

6.3 Asistență medicală

Pandemia a determinat o creștere a furnizării de asistență medicală online, de exemplu, prin consultații online sau prin aplicații și software dezvoltate în scopuri de diagnosticare sau de tratament. Pentru unii cetățeni, cum ar fi cei din zonele rurale sau din insulele mici, această tendință facilitează accesul la asistență medicală, în timp ce pentru alții reprezintă un nou obstacol. Pentru cei care nu au acces sau competențe, măsurile de reducere a decalajului digital pot îmbunătăți situația. De exemplu, **Polonia** a introdus „Contul de internet al pacientului", un instrument online care le oferă pacienților acces la informații cu privire la tratamentul lor medical anterior, actual sau planificat, și le permite să rezolve o serie de probleme (prescripții electronice, istoricul vizitelor, trimiteri electronice, concedii medicale electronice și beneficii) fără a fi nevoie să viziteze personal o unitate sanitară.

6.4 Educație

Mai multe state membre au pus în aplicare politici și programe de promovare a accesului la tehnologie și de consolidare a competențelor digitale în contextul educației formale. **Grecia**, de exemplu, le oferă elevilor și studenților care au nevoie vouchere pentru a achiziționa echipamente precum tablete sau calculatoare, și oferă programe educaționale relevante prin intermediul unei „Academii a competențelor digitale" virtuale, lansate în 2020.

La nivelul UE, **Planul de acțiune pentru educația digitală**[90] (2021-2027), lansat în septembrie 2020, oferă o viziune strategică pe termen lung pentru o transformare digitală durabilă și favorabilă incluziunii în domeniul educației și formării. Acesta promovează dreptul de acces la o educație digitală de înaltă calitate pentru toți și accesul egal la infrastructură, cu un accent deosebit pe încurajarea participării fetelor și a femeilor la materiile STIM (științe, tehnologie, inginerie și matematică).

6.5 Integrarea persoanelor cu handicap

Codul european al comunicațiilor electronice[91] asigură condiții echivalente de acces și de alegere a serviciilor de comunicații electronice pentru utilizatorii finali cu handicap, facilitând participarea la societatea digitală. **Actul european privind accesibilitatea**[92] va intra în vigoare în 2025 și va extinde incluziunea în lumea digitală pentru persoanele cu handicap și persoanele în vârstă, făcând mai accesibile un set de produse și servicii esențiale, atât din sectorul privat, cât și din cel public. **Directiva privind accesibilitatea web** din 2016[93] prevede obligația statelor membre de a se asigura că site-urile web și aplicațiile mobile ale organismelor din sectorul public sunt accesibile pentru persoanele cu dizabilități, precum cele cu deficiențe de vedere, de auz sau locomotorii. Astfel, directiva promovează libertatea de exprimare și de informare, dreptul la educație, libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă, nediscriminarea, integrarea persoanelor cu handicap, accesul la servicii de interes

[90] Planul de acțiune pentru educația digitală (2021-2027) | Educație și formare (europa.eu)
[91] Directiva (UE) 2018/1972 de instituire a Codului european al comunicațiilor electronice (reformare), JO L 321, 17.12.2018.
[92] Directiva (UE) 2019/882 privind cerințele de accesibilitate aplicabile produselor și serviciilor, JO L 151, 7.6.2019.
[93] Directiva (UE) 2016/2102 privind accesibilitatea site-urilor web și a aplicațiilor mobile ale organismelor din sectorul public, JO L 327, 2.12.2016.

economic general, dreptul de acces la documente, dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul Uniunii, libertatea de stabilire și libertatea de a presta servicii.

Directiva poate fi pusă în aplicare în diferite moduri. De exemplu, **Slovenia** a modernizat portalul e-guvernare național astfel încât să poată fi utilizat de persoanele nevăzătoare și cu deficiențe de vedere, de persoanele surde și cu deficiențe de auz, de persoanele cu dislexie și de utilizatorii cu deficiențe de înțelegere. De exemplu, descrierile pe bază de text ale procedurilor sunt însoțite de scurte videoclipuri, care includ, de asemenea, interpretări în limbajul prin semne. În **Grecia**, manualele școlare digitale au fost adaptate în timpul pandemiei astfel încât să fie accesibile persoanelor cu toate tipurile de handicap.

7. Protejarea persoanelor care lucrează prin intermediul platformelor

Platformele online includ o gamă largă de piețe digitale, platforme de comunicare socială, platforme cu conținut creativ, magazine de aplicații, site-uri de comparare a prețurilor, platforme pentru economia colaborativă, precum și motoare de căutare. Acestea facilitează interacțiunea dintre utilizatori și întreprinderi. Platformele de muncă digitale, o categorie distinctă de platforme online, au devenit o caracteristică a economiei digitale.

Munca pe platformele digitale a creat noi oportunități economice pentru cetățeni, permițându-le, de exemplu, să desfășoare activități cu fracțiune de normă și să aibă acces la piața forței de muncă în general. În același timp însă, generează provocări legate de drepturile fundamentale, inclusiv protecția datelor cu caracter personal, respectarea vieții private, drepturile lucrătorilor la informare și consultare, dreptul de negociere și de acțiune colectivă, precum și dreptul la condiții de muncă echitabile și corecte. Dintre cele 28 de milioane de persoane care se estimează că vor lucra prin intermediul platformelor digitale de muncă, ar putea exista până la 5,5 milioane de persoane care desfășoară activități independente „false”[94]. Deși în contractele cu platformele prin intermediul cărora își desfășoară activitatea sunt calificate lucrători independenți, în realitate, acestea fac obiectul controlului și al supravegherii, care sunt caracteristice statutului de „salariat”. Există, de asemenea, provocări care decurg din modelele de afaceri bazate pe algoritmi, cum ar fi lipsa de informare și de consultare cu persoanele care lucrează prin intermediul platformelor și reprezentanții acestora cu privire la modul în care sunt utilizați algoritmii și cum afectează aceștia condițiile de muncă pe platformele respective. În plus, nu există suficiente căi de atac și nici o responsabilitate clară în ceea ce privește utilizarea algoritmilor.

[94] A se vedea raportul de evaluare a impactului care însoțește Propunerea de directivă privind îmbunătățirea condițiilor de muncă pe platformele digitale, SWD(2021) 396 final.

Munca pe platforme online

Munca pe platforme online implică, de obicei, trei părți: **platforma**, **persoana care lucrează prin intermediul acesteia** și **clientul** (persoane fizice sau întreprinderi). În anumite cazuri, ar putea fi implicată și o a patra parte, de exemplu, restaurantele care livrează mâncare.

Platformele de muncă digitale se definesc, de obicei, ca intermediari și descriu relația dintre părți ca activitate independentă. Sarcinile efectuate pe platformele de muncă digitale pot varia de la sarcini complexe, cum ar fi elaborarea de programe pentru calculator și grafică, până la sarcini simple, cum ar fi etichetarea imaginilor.

Președinta Comisiei, Ursula von der Leyen, a anunțat în orientările sale politice necesitatea de a îmbunătăți condițiile de muncă în ceea ce privește lucrul pe platformele online[95]. Acest lucru a fost evidențiat și de criza provocată de pandemia de COVID-19 și de adoptarea accelerată a modelelor de afaceri bazate pe platforme. O rezoluție recentă a Parlamentului European[96] subliniază faptul că munca pe platforme online a stârnit preocupări legate de condițiile de muncă precare sau grele, faptul că accesul la protecție socială adecvată lipsește complet sau este anevoios, venituri fragmentate și imprevizibile, ca și măsurile sanitare și de siguranță a muncii insuficiente. Rezoluția solicită acțiuni ferme la nivelul UE pentru a aborda clasificarea eronată a statutului profesional și pentru a îmbunătăți transparența în utilizarea algoritmilor, inclusiv pentru reprezentanții lucrătorilor.

7.1 Situația și acțiunile întreprinse la nivelul statelor membre

Pentru a preveni concurența neloială în detrimentul lucrătorilor și uniformizarea la un nivel inferior în ceea ce privește practicile de ocupare a forței de muncă și standardele sociale, UE a stabilit norme minime privind drepturile lucrătorilor din toate statele membre. Corpusul legislativ al UE în domeniul muncii și al afacerilor sociale a evoluat de-a lungul anilor. În plus, răspunsurile naționale la provocările generate de munca pe platforme online diferă de la un stat membru la altul. Unele state membre au adoptat acte legislative naționale pentru a îmbunătăți condițiile de muncă sau accesul la protecție socială pentru munca pe platforme online. În multe state membre, instanțele judecătorești s-au pronunțat cu privire la problema clasificării eronate a statutului profesional. În unele state membre, partenerii sociali și întreprinderile care dețin platforme s-au implicat în negocierile privind contractele colective de muncă.

În 2016, **Franța** a adoptat o lege care prevede drepturi sociale și în materie de muncă pentru persoanele care lucrează prin intermediul platformelor indiferent de sectorul de activitate economică, prin revizuirea Codului muncii. Legea se aplică persoanelor care desfășoară o activitate independentă și care depind din punct de vedere tehnologic și economic de aceste platforme. Aceasta permite accesul la un sistem de asigurare voluntară pentru accidente de muncă, obligă platformele să plătească prime de asigurare sau să ofere o asigurare colectivă

[95] COM(2021) 762.
[96] Rezoluția Parlamentului European din 16 septembrie 2021 referitoare la condiții de muncă echitabile, drepturi și protecție socială pentru lucrătorii pe platforme online - noi forme de angajare legate de dezvoltarea digitală (2019/2186(INI)).

pentru lucrătorii lor, și garantează dreptul de a desfășura acțiuni colective și de continuare a studiilor. În plus, cea mai înaltă instanță pentru probleme legate de munca în sectorul privat (Curtea de Casație) a subliniat, prin două hotărâri, faptul că lucrătorii din sectorul serviciilor de comandare instant a unui automobil trebuie să fie recunoscuți ca având statut de lucrători dacă întreprinderea care deține platforma poate emite instrucțiuni și controla executarea acestora[97]. Cu toate acestea, există în continuare o dezbatere cu privire la statutul real al persoanelor care lucrează prin intermediul platformelor, inclusiv în alte sectoare.

Regiunea Lazio din **Italia** a adoptat în 2019 o lege[98] pentru a îmbunătăți condițiile de muncă și protecția socială pentru toți lucrătorii de pe platforme online, indiferent de statutul lor profesional. Această lege cuprinde garanții pentru accidentele de muncă, formare adecvată în materie de siguranță, precum și asigurare de răspundere civilă și asigurare de accidente. De asemenea, legea interzice plata în acord. În plus, în 2019, Italia a adoptat o lege pentru a îmbunătăți condițiile de muncă ale persoanelor care desfășoară o activitate independentă în domeniul livrării de alimente[99]. De asemenea, în iulie 2021, autoritatea italiană pentru protecția datelor a sancționat Deliveroo Italia cu o amendă de 2,5 milioane EUR pentru utilizarea netransparentă a algoritmilor și colectarea disproporționată a datelor lucrătorilor. Autoritatea a constatat încălcări ale Regulamentului general privind protecția datelor și ale anumitor dispoziții ale legislației naționale privind protecția vieții private, ale Statutului lucrătorilor din Italia și ale legii menționate mai sus care protejează lucrătorii[100].

Spania a adoptat în mai 2021 o lege care introduce prezumția că persoanele care lucrează prin intermediul platformelor atât în domeniul livrării de alimente, cât și în cel al livrării de colete sunt considerate lucrători, transferând asupra platformelor obligația de a aduce dovezi care demonstrează contrariul[101]. În plus, această lege obligă platformele să furnizeze sindicatelor informații privind gestionarea algoritmică, inclusiv monitorizarea digitală a performanței și alocarea automată a sarcinilor. Legea mai prevede că toate întreprinderile (nu numai platformele de livrare) trebuie să își informeze lucrătorii cu privire la parametrii și normele pe care se bazează sistemele automatizate care pot afecta condițiile de muncă, accesul la locurilor de muncă și menținerea acestora.

Germania a publicat documente de politică privind viitorul muncii, care vizează includerea în sistemele de pensii și de asigurări a persoanelor ce desfășoară o activitate independentă prin intermediul platformelor online, precum și îmbunătățiri ale asigurării acestora pentru accidente de muncă.

În noiembrie 2020, **Portugalia** a publicat, de asemenea, un document de politică privind viitorul muncii, referitor la crearea unei prezumții juridice privind statutul persoanelor care lucrează prin intermediul platformelor, modalități de îmbunătățire a protecției sociale pentru persoanele care desfășoară o activitate independentă și modalități de promovare a reprezentării colective a lucrătorilor pe platforme online. În 2018, Portugalia a adoptat o lege

[97] Take Eat Easy (18 noiembrie 2018, cauza 17-20.079) și Uber (4 martie 2020, cauza 19-13.316).
[98] Regione Lazio, Legge Regionale 12 aprile 2019, n.4, disponibil online.
[99] L. 2 novembre 2019, n. 128, Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 3 settembre 2019, n. 101, disponibil online.
[100] Hotărârea autorității italiene pentru protecția datelor, disponibilă online.
[101] Decretul-lege regal 9/2021 din 11 mai, disponibil online.

privind transportul individual plătit de pasageri, care stabilește plafoane privind timpul de lucru pentru conducătorii auto[102].

7.2 O abordare comună în UE

Având în vedere abordările naționale în curs de elaborare pentru diferitele provocări legate de munca pe platforme online, există riscul fragmentării între diferitele inițiative legislative naționale. Comisia a identificat o serie de provocări legate de munca pe platforme online și a lansat consultări în două etape cu partenerii sociali europeni asupra necesității unei inițiative privind munca pe platformele online și posibila orientare a acesteia. Partenerii sociali europeni au fost de acord cu privire la provocările care trebuie abordate, dar au exprimat opinii diferite în ceea ce privește necesitatea unei acțiuni concrete la nivelul UE. În plus, Comisia a organizat schimburi cu numeroase părți interesate, inclusiv reuniuni specifice și reuniuni bilaterale cu întreprinderile care dețin platforme online, asociațiile lucrătorilor pe platforme, sindicatele, reprezentanții statelor membre, experți din mediul academic și organizații internaționale și reprezentanți ai societății civile[103]. Comisia a propus o directivă pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă ale lucrătorilor pe platforme online la nivelul UE, prin asigurarea stabilirii corecte a statutului lor profesional, prin promovarea transparenței, a echității și a responsabilității în ceea ce privește gestionarea algoritmică a muncii pe platforme online și îmbunătățirea transparenței muncii pe astfel de platforme, inclusiv în situații transfrontaliere, sprijinind în același timp condițiile pentru creșterea durabilă a platformelor digitale de muncă din Uniune.

8. Supravegherea supravegherii digitale

Protecția datelor cu caracter personal și respectarea vieții private sunt drepturi fundamentale esențiale în era digitală. Acestea sunt, de asemenea, drepturi care facilitează și sporesc protecția altor drepturi fundamentale care pot fi afectate de supravegherea de către stat sau de către părți private, cum ar fi demnitatea umană, libertatea de exprimare, libertatea de gândire, de conștiință și de religie sau libertatea de întrunire, dreptul la un proces echitabil și la o cale de atac eficientă sau la nediscriminare. Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD), Directiva privind protecția datelor în materie de asigurare a respectării legii și Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice au plasat Europa în avangarda protecției drepturilor fundamentale în mediul online. Nivelul tot mai ridicat de digitalizare în toate domeniile vieții generează provocări pentru protecția datelor cu caracter personal și respectarea vieții private. Alte acte legislative, cum ar fi Legea privind guvernanța datelor, cu privire la care s-a ajuns recent la un acord politic între colegiuitori, urmăresc să favorizeze apariția unei economii puternice a datelor prin reglementarea serviciilor de intermediere a datelor, a altruismului în materie de date și a reutilizării datelor publice protejate, în conformitate cu regimul de protecție a datelor și cu respectarea acestuia.

[102] Lei n°45/2018 Regime jurídico da atividade de trasporte individual e remunderado de passageiros em veículos descaracterizadosa partir de plataforma electrónica. Document disponibil online.
[103] A se vedea anexa A.3.1 din raportul de evaluare a impactului care însoțește Propunerea de directivă privind îmbunătățirea condițiilor de muncă pe platformele digitale, SWD(2021) 396 final.

Care este legătura dintre dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal?

Acestea sunt drepturi fundamentale separate, dar care se suprapun, consacrate la articolele 7 și 8 din Carta drepturilor fundamentale.

- Dreptul la respectarea vieții private și de familie protejează sfera privată împotriva intruziunilor ilegale. De exemplu, acest drept protejează secretul comunicațiilor interpersonale, precum și dispozitivele terminale electronice ale utilizatorilor împotriva intruziunilor neautorizate.

- Dreptul la protecția datelor cu caracter personal se aplică numai atunci când sunt prelucrate date cu caracter personal, fie prin mijloace automatizate, fie manuale. Acest drept nu se limitează la informațiile referitoare la viața privată, ci se referă la orice date cu caracter personal ale unei persoane fizice, inclusiv referitoare la viața sa profesională. Principiile esențiale în ceea ce privește protecția datelor sunt transparența, echitatea și legalitatea activităților de prelucrare a datelor cu caracter personal. Protecția datelor înseamnă, de asemenea, că datele cu caracter personal ar trebui prelucrate numai în scopuri determinate și explicite, ar trebui să fie exacte, limitate la ceea ce este necesar și păstrate în siguranță și numai pe o perioadă care nu depășește perioada necesară îndeplinirii scopurilor în care sunt prelucrate.

În practică, cadrul juridic solid al UE este pus în mod constant la încercare. Asociațiile de consumatori și organizațiile societății civile care activează în domeniul drepturilor fundamentale deplâng faptul că legislația nu este aplicată în cazurile de încălcare a RGPD[104]. În ultimii ani, UE și statele membre au adoptat o serie de măsuri pentru a proteja siguranța publică și pentru a aborda provocările în materie de securitate, utilizând tehnologiile moderne. În acest context, organizațiile societății civile au exprimat preocupări cu privire la caracterul proporțional al politicilor de supraveghere și de securitate, de exemplu în ceea ce privește monitorizarea frontierelor UE[105], sau în cazul legislației adoptate sau propuse care ar permite autorităților să intercepteze comunicațiile private în scopuri de securitate[106]. Organizațiile societății civile și cele în domeniu și-au exprimat, de asemenea, îngrijorarea cu privire la ceea ce ele percep ca fiind încercări ale statelor membre de a slăbi criptarea[107].

[104] De exemplu https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2020-074_two_years_of_the_gdpr_a_cross-border_data_protection_enforcement_case_from_a_consumer_perspective.pdf și https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2021/05/Three-Years-Under-GDPR-report.pdf
[105] https://edri.org/our-work/technological-testing-grounds-border-tech-is-experimenting-with-peoples-lives/
[106] A se vedea, de exemplu https://edri.org/wp-content/uploads/2020/10/20201020-EDRi-Open-letter-CSAM-and-encryption-FINAL.pdf sau https://netzpolitik.org/2021/finfisher-wir-verklagen-das-bka-auf-den-staatstrojaner-vertrag/
[107] A se vedea, de exemplu https://www.statewatch.org/news/2020/november/eu-council-set-to-adopt-declaration-against-encryption/ or https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13084-2020-REV-1/en/pdf?utm_source=dsms- sau https://www.bitkom.org/sites/default/files/2020-12/201211_pp_bitkom_grundsatzerklarung-verschlusselung_0.pdf auto&utm_medium=email&utm_campaign=Encryption%3A+Council+adopts+resolution+on+security+through+encryption+and+security+despite+encryption

Autoritățile pentru protecția datelor și instanțele naționale au asigurat o cale de atac eficientă ori de câte ori măsurile de supraveghere luate atât de actorii privați, cât și de cei publici au încălcat drepturile fundamentale. Exemple din această categorie sunt următoarele: (i) hotărârea autorității pentru protecția datelor din Suedia privind utilizarea camerelor purtate pe corp de către controlorii din transportul public din Stockholm, prin care sunt criticate lipsa de transparență și colectarea excesivă a datelor, în urma căreia a fost aplicată o amendă de 16,1 milioane SEK[108]; sau (ii) hotărârea *Conseil d'Etat* din Franța prin care s-a dispus încetarea utilizării dronelor de către poliție în scopul verificării respectării normelor privind distanțarea socială, deoarece aceste drone aveau capacitatea tehnică de a identifica persoane și nu au fost utilizate în conformitate cu legislația privind protecția datelor cu caracter personal[109].

Cadrul european de identitate digitală propus va oferi fiecărui cetățean și rezident din UE, în mod voluntar, un portofel digital sigur și de încredere, sub controlul deplin al utilizatorilor, ca factor „autonom" de facilitare a accesului la servicii digitale publice și private și pentru partajarea unei game variate de atribute și acreditări[110].

8.1 Păstrarea datelor

Începând din 2014, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a constatat că legislația națională care prevede păstrarea metadatelor privind telecomunicațiile (date de transfer și date de localizare) în scopul asigurării respectării legii și în scopuri de informare nu respectă cerințele dreptului UE. Curtea a considerat că aceste legislații naționale constituie o ingerință gravă și disproporționată în dreptul la respectarea vieții private și dreptul la protecția datelor cu caracter personal, întrucât metadatele privind comunicațiile pot dezvălui informații cu privire la numeroase aspecte ale vieții private a persoanelor în cauză[111]. Deși a admis că măsurile de păstrare a datelor urmăresc obiective legitime de interes public, Curtea a considerat adesea că, cu anumite excepții[112], dreptul Uniunii se opune unor măsuri legislative care prevăd, cu titlu preventiv, obligația furnizorilor de servicii de comunicații electronice de stocare generalizată și nediferențiată a datelor de transfer și a datelor de localizare. În **Strategia UE de combatere a criminalității organizate 2021-2025** din 14 aprilie 2021, Comisia a anunțat că va analiza și va prezenta abordări și soluții posibile, în conformitate cu hotărârile Curții, care să răspundă nevoilor autorităților de aplicare a legii și ale sistemului judiciar într-un mod util din punct de vedere operațional, posibil din punct de vedere tehnic și solid din punct de vedere juridic, inclusiv prin respectarea deplină a drepturilor fundamentale, și să se consulte cu statele membre înainte de sfârșitul lunii iunie 2021. Comisia desfășoară în prezent un

[108] https://edpb.europa.eu/news/national-news/2021/unlawful-use-body-cams-stockholms-public-transport_en; https://www.imy.se/tillsyner/storstockholms-lokaltrafik-sl/

[109] https://www.conseil-etat.fr/actualites/actualites/le-conseil-d-etat-ordonne-a-l-etat-de-cesser-immediatement-la-surveillance-par-drone-du-respect-des-regles-sanitaires

[110] COM(2021)281 final

[111] A se vedea, de exemplu, hotărârea din 2 martie 2021, Prokuratuur, cauza C-746/18 ECLI:EU:C:2021:152.

[112] A se vedea hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții, cauzele conexate C-511/18, C-512/18 și C-520/18, ECLI:EU:C:2020:791, prin care Curtea a permis stocarea generalizată a datelor de transfer și a datelor de localizare în scopul protejării împotriva amenințărilor la adresa securității naționale, a adreselor IP ale sursei comunicației în scopul combaterii infracțiunilor grave, și a datelor referitoare la identitatea civilă în vederea combaterii infracționalității în general.

proces de consultare și va analiza cu atenție rezultatele consultării înainte de a lua o decizie cu privire la posibila cale de urmat.

8.2 Criptare

Criptarea este esențială pentru protejarea drepturilor fundamentale și pentru asigurarea securității sistemelor și a tranzacțiilor. Legislația UE prevede criptarea ca măsură pentru protejarea drepturilor fundamentale, cum ar fi respectarea vieții private, protecția datelor cu caracter personal[113] și libertatea de exprimare, precum și pentru a asigura securitatea cibernetică[114]. În plus, criptarea este importantă și pentru protejarea secretelor comerciale și, prin urmare, ajută la exercitarea dreptului de a desfășura o activitate comercială. De la începutul pandemiei de COVID-19, numărul atacurilor cibernetice a crescut odată cu utilizarea tot mai frecventă a instrumentelor digitale în toate domeniile. Aceste atacuri au provocat daune majore întreprinderilor și serviciilor esențiale, inclusiv sistemelor sanitare, și au pus în pericol drepturile persoanelor, subliniind importanța criptării pentru actorii din sectorul public și privat, ca mijloc de protecție a confidențialității informațiilor[115].

Cu toate acestea, criptarea permite, de asemenea, infractorilor să își ascundă identitatea și să ascundă conținutul comunicațiilor lor. În urma solicitărilor din partea statelor membre, Comisia s-a angajat să analizeze soluțiile tehnice, operaționale și juridice echilibrate la aceste provocări. Aceste soluții trebuie să mențină eficacitatea criptării în protejarea vieții private și a securității comunicațiilor, oferind, în același timp, un răspuns eficace la criminalitate și terorism[116]. Comisia intenționează să propună, în 2022, o cale de urmat pentru a aborda chestiunea accesului legal și țintit la informații criptate în contextul anchetelor și al urmăririlor penale, care se va baza pe o cartografiere detaliată a modului în care statele membre gestionează criptarea și pe un proces multipartit de explorare și evaluare a opțiunilor concrete (juridice, etice și tehnice)[117].

8.3 Identificarea biometrică la distanță

În principiu, normele UE privind protecția datelor interzic prelucrarea datelor biometrice pentru identificarea unică a unei persoane fizice, cu excepția cazului în care sunt îndeplinite anumite condiții[118]. Prelucrarea acestor date trebuie să se bazeze pe un temei juridic prevăzut

[113] Articolul 32 alineatul (1) litera (a), articolul 34 alineatul (3) litera (a), articolul 6 alineatul (4) litera (e), considerentul 83 din Regulamentul (UE) 2016/679 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE; considerentul 60, articolul 31 alineatul (3) litera (a) din Directiva privind protecția datelor în materie de asigurare a respectării legii; considerentul 20 coroborat cu articolul 4 din Directiva 2002/58/CE asupra confidențialității și comunicațiilor electronice.

[114] Articolul 40 alineatul (1) din Codul european al comunicațiilor electronice și considerentul 96; considerentul 40 din Regulamentul (UE) 2019/881 (Regulamentul privind securitatea cibernetică).

[115] Comitetul european pentru protecția datelor (CEPD) a adoptat Orientările 1/2021 privind exemple de notificare a încălcării securității datelor (versiunea pentru consultare publică). Criptarea joacă un rol important în reducerea la minimum a riscurilor de încălcare a securității datelor cu caracter personal.

[116] Angajamentul face parte din Strategia UE privind uniunea securității, adoptată în iulie 2020.

[117] Strategia UE de combatere a criminalității organizate, adoptată la 14 aprilie 2021.

[118] A se vedea articolul 9 din Regulamentul general privind protecția datelor și articolul 10 din Directiva privind protecția datelor în materie de asigurare a respectării legii. În temeiul RGPD, o astfel de prelucrare nu poate avea loc decât într-un număr limitat de situații, în principal din motive de interes public major. În acest caz, prelucrarea trebuie să aibă loc în temeiul dreptului UE sau al dreptului intern, sub rezerva cerințelor de proporționalitate, a respectării esenței dreptului la protecția datelor și a unor garanții adecvate. În temeiul Directivei privind protecția datelor în materie de asigurare a respectării legii, prelucrarea trebuie să fie strict

în legislația privind protecția datelor. Un astfel de temei juridic ar putea fi consimțământul acordat în mod liber de către toate persoanele vizate, care este dificil de obținut în practică, sau, alternativ, un act legislativ al UE sau național care urmărește un interes public major, cum ar fi prevenirea unei amenințări de atac terorist concrete și imediate. În domeniul aplicării legii, prelucrarea este autorizată prin lege. Când prelucrarea datelor biometrice este efectuată în temeiul legii, actul legislativ trebuie să fie proporțional cu obiectivul urmărit, să respecte esența dreptului la protecția datelor și alte drepturi fundamentale, și să prevadă măsuri corespunzătoare și specifice pentru protejarea drepturilor fundamentale și a intereselor persoanei vizate.

Organizațiile societății civile și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu utilizarea tot mai frecventă a tehnologiilor de identificare biometrică la distanță în mai multe state membre și au solicitat interzicerea utilizării acestora[119]. Utilizarea sistemelor de identificare biometrică la distanță a fost criticată, de asemenea, de Autoritatea Europeană pentru Protecția Datelor, Comitetul european pentru protecția datelor, care cuprinde autoritățile naționale pentru protecția datelor (APD)[120], și de alte organisme naționale din domeniul drepturilor fundamentale, cum ar fi *Defenseur des Droits* din Franța[121]. Autoritățile pentru protecția datelor au intervenit în mai multe cazuri pentru a opri utilizarea ilegală a acestor tehnologii, de exemplu, într-o școală din Franța, de către poliția din Suedia sau de către un supermarket din Țările de Jos[122].

Pe lângă acest cadru existent, propunerea de regulament privind inteligența artificială înaintată de Comisie în aprilie 2021 (a se vedea capitolul 4) interzice utilizarea sistemelor de identificare biometrică la distanță „în timp real" în spațiile accesibile publicului și permite utilizarea acestora în scopul asigurării respectării legii în trei cazuri limitate de exceptare și cu condiția aplicării unor garanții specifice[123].

---

necesară și trebuie să existe, în principiu, o autorizație acordată în temeiul dreptului UE sau al dreptului intern, precum și garanții adecvate.

[119] https://edri.org/our-work/biometric-mass-surveillance-flourishes-in-germany-and-the-netherlands/ și https://reclaimyourface.eu/

[120] https://edps.europa.eu/press-publications/press-news/press-releases/2021/edpb-edps-call-ban-use-ai-automated-recognition_en

[121] https://www.defenseurdesdroits.fr/fr/communique-de-presse/2021/07/technologies-biometriques-la-defenseure-des-droits-appelle-au-respect

[122] APD din Țările de Jos: Autoritatea pentru protecția datelor din Țările de Jos avertizează în mod oficial un supermarket pentru utilizarea tehnologiei de recunoaștere facială | Comitetul european pentru protecția datelor (europa.eu); APD din Suedia amendează poliția pentru utilizarea sistemului Clearview Suedia amendează poliția pentru utilizarea ilegală a tehnologiei de recunoaștere facială - POLITICO Pro APD din Franța despre utilizarea identificării biometrice în școli: Autoritatea franceză pentru protecția datelor precizează că testarea tehnologiei de recunoaștere facială în școli este ilegală – POLITICO Pro.

[123] Articolul 5 alineatul (1) litera (d) din propunere prevede că o astfel de utilizare trebuie să fie strict necesară pentru (i) căutarea specifică a potențialelor victime ale infracțiunilor, inclusiv a copiilor dispăruți; (ii) prevenirea unei amenințări specifice, substanțiale și iminente la adresa vieții sau a siguranței fizice a unor persoane sau prevenirea unui atac terorist; sau (iii) identificarea autorului sau a persoanei suspectate de o infracțiune menționată în mandatul european de arestare (MEA) și pedepsită în statul membru în cauză pentru o perioadă maximă de cel puțin trei ani. Utilizarea este, de asemenea, condiționată de obținerea unei autorizații din partea unui organism judiciar sau a unui alt organism independent și de termene adecvate, de acoperirea geografică și de bazele de date în care se efectuează căutări.

8.4 Educație

În timpul pandemiei de COVID-19, instituțiile de educație și formare au utilizat diferite platforme și instrumente online. Considerată de multe ori drept o „soluție pe termen scurt”, utilizarea software-ul și a soluțiilor de învățare digitale disponibile în comerț pentru monitorizarea de la distanță a elevilor în timpul examenelor a stârnit preocupări legate de faptul că acestea ar putea fi proiectate să utilizeze datele utilizatorilor mai degrabă pentru obținerea de profit decât pentru practici pedagogice relevante.

Centrul european pentru educație digitală, instituit în cadrul Planului de acțiune pentru educația digitală, este un forum care are ca obiective elaborarea de măsuri pentru o colaborare transsectorială mai solidă, promovarea schimburilor între cadrele didactice, dezvoltarea de mijloace de asigurare a calității și asigurarea protecției datelor și a vieții private. Printre acestea, asigurarea calității și încrederea vor juca un rol crucial: primul element menționat promovează o înțelegere comună a standardelor de calitate esențiale pentru educația digitală; al doilea asigură respectarea principiilor-cheie privind utilizarea datelor, etica și confidențialitatea. Aceste două elemente, pe lângă îmbunătățirea nivelului de pregătire digitală al instituțiilor de educație și formare din Europa, pot spori cooperarea și îmbunătăți calitatea globală a soluțiilor digitale disponibile.

8.5 Sănătate

Multe componente ale **răspunsului la pandemia de COVID-19** implică prelucrarea de date cu caracter personal, inclusiv date privind sănătatea, care, având în vedere caracterul lor sensibil, fac obiectul unor norme suplimentare în temeiul RGPD. Datele cu caracter personal trebuie să fie prelucrate doar în măsura strict necesară și proporțională cu obiectivul urmărit, și în conformitate cu dispozițiile RGPD. Abordarea UE se bazează pe aceste principii. De exemplu, Comisia a transmis statelor membre orientări[124] cu privire la aplicațiile care sprijină combaterea pandemiei, și a sprijinit eforturile acestora printr-un set de instrumente cu cerințe pentru aplicații[125] și specificații tehnice pentru interoperabilitatea[126] aplicațiilor naționale de avertizare la nivelul UE. Comisia a creat un gateway pentru a permite transmiterea acestor avertizări la nivel transfrontalier și între aplicațiile diferitelor state membre. Comisia a prezentat, de asemenea, o platformă pentru schimbul de date din formularele de localizare a pasagerilor[127] pentru a sprijini depistarea transfrontalieră a contacților în contexte de transport. Ca etapă următoare, Comisia s-a angajat să propună un cadru juridic la nivelul UE pentru o abordare coordonată în ceea ce privește înregistrarea istoricului călătoriilor recente, în măsura în care acest lucru este necesar pentru a opri răspândirea COVID-19, pe baza experienței dobândite cu formularele de localizare a pasagerilor.

În plus, Parlamentul European și Consiliul au adoptat, la 14 iunie 2021, un regulament de instituire a Sistemului de certificate digitale ale UE privind COVID, care urmărește să faciliteze libera circulație în timpul pandemiei de COVID-19[128]. A fost creată o infrastructură

[124] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A52020XC0417%2808%29
[125] https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/covid-19_apps_en.pdf
[126] https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/ehealth/docs/contacttracing_mobileapps_guidelines_en.pdf
[127] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A02017D0253-20210726#.
[128] https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/953/oj?locale=ro, însoțit de https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/954/oj?locale=ro

care să sprijine eliberarea și verificarea certificatelor de vaccinare, testare și vindecare, pentru a simplifica verificarea măsurilor de sănătate publică în timpul călătoriilor (de exemplu, pentru derogările de la cerințele de carantină). Pentru a facilita utilizarea certificatelor, acestea sunt disponibile atât în format digital, cât și pe suport de hârtie. În toate cazurile, categoriile de date și prelucrarea se limitează la ceea ce este necesar pentru îndeplinirea scopului declarat, de exemplu, persoanelor care verifică certificatele le este interzis să păstreze datele obținute din certificat după verificare. În plus, cadrul de încredere instituit pentru certificatul digital al UE privind COVID garantează faptul că verificarea certificatelor se poate realiza offline, fără a informa emitentul sau orice altă parte terță cu privire la verificare. Transparența este întotdeauna esențială, atât pentru a asigura conformitatea juridică cu carta și cu legislația aplicabilă, cât și pentru a crea și menține un climat de încredere. Rezultatul arată că, dacă măsurile sunt atent concepute, protecția datelor este coerentă cu și poate contribui la promovarea acceptării unor măsuri de sănătate publică eficace și la asigurarea flexibilității necesare a cadrului UE privind protecția datelor.

Comisia este în curs de elaborare a unei propuneri legislative referitoare la **spațiul european al datelor privind sănătatea (EHDS)**, care se preconizează că va fi adoptată la începutul anului 2022. EHDS urmărește să faciliteze furnizarea de servicii de sănătate digitale și să promoveze accesul la datele privind sănătatea pentru cercetare, inovare, elaborarea de politici și activități de reglementare, îmbunătățind în același timp controlul persoanelor vizate asupra datelor cu caracter personal care le privesc. Inițiativa EHDS va respecta pe deplin normele UE aplicabile în materie de protecție a datelor.

8.6 Asigurarea respectării legislației

Autoritățile naționale de supraveghere însărcinate cu monitorizarea și asigurarea respectării normelor privind protecția datelor și a vieții private reprezintă piatra de temelie a sistemului de guvernanță pentru protecția datelor la nivelul UE. Aceste autorități și instanțe naționale sunt responsabile de monitorizarea și asigurarea respectării normelor prevăzute în RGPD, în legislația națională de transpunere a Directivei privind protecția datelor în materie de asigurare a respectării legii[129] și în Directiva asupra confidențialității și comunicațiilor electronice. Unul dintre principalele obiective ale Comisiei este asigurarea punerii în aplicare a acestor norme de către statele membre în mod corect și eficace. În temeiul dreptului UE, statele membre au obligația să se asigure că autoritățile naționale pentru protecția datelor sunt independente și să le aloce resurse suficiente pentru a-și îndeplini sarcinile de supraveghere[130]. Comisia urmărește evoluțiile în ceea ce privește independența, sarcinile, competențele și resursele autorităților de supraveghere, și, în cazul nerespectării normelor UE de către statele membre, recurge la proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pentru a se asigura că aceste norme sunt puse în aplicare în mod eficace.

[129] https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/680/2016-05-04?locale=ro

[130] CEPD, „Overview on resources made available by Member States to the Data Protection Authorities and on enforcement actions by the Data Protection Authorities" (Perspectivă asupra resurselor puse la dispoziția autorităților de protecție a datelor de către statele membre și asupra măsurilor de asigurare a respectării legislației luate de autoritățile pentru protecția datelor) din 5 august 2021, publicat la 11 august, disponibil la adresa https://edpb.europa.eu/system/files/2021-08/edpb_report_2021_overviewsaressourcesandenforcement_v3_en_0.pdf.

Autoritățile pentru protecția datelor colaborează în cadrul Comitetului european pentru protecția datelor (CEPD) pentru a asigura coerența în ceea ce privește asigurarea respectării RGPD, în special în cazurile transfrontaliere. La 3 ani de la aplicarea RGPD, eficacitatea acestei cooperări a atras critici[131], iar CEPD va continua eforturile de sporire a eficienței[132]. Comisia împărtășește opinia Consiliului[133], a Parlamentului European și a CEPD[134] potrivit căreia accentul trebuie pus acum pe îmbunătățirea punerii în aplicare și pe măsurile de consolidare a asigurării respectării legislației UE privind protecția datelor.

8.7 Protecția datelor cu caracter personal în afara UE

Un aspect esențial al protejării drepturilor fundamentale în mediul online constă în asigurarea continuității protecției persoanelor atunci când datele acestora sunt transmise în afara UE. Întrucât, în lumea interconectată de astăzi, datele cu caracter personal circulă ușor dincolo de granițe, iar fluxurile de date au devenit o parte integrantă a comerțului, a cooperării în materie de reglementare și chiar a interacțiunii sociale, protecția garantată de RGPD și de Directiva privind protecția datelor în materie de asigurare a respectării legii ar fi ineficientă dacă s-ar limita la prelucrarea pe teritoriul UE.

În acest context, Comisia a continuat să își urmărească agenda ambițioasă de promovare a unui nivel ridicat de protecție a datelor cetățenilor europeni transferate în afara UE, facilitând, în același timp, fluxurile de date. Aceasta a inclus colaborarea cu parteneri-cheie pentru a obține o „constatare a caracterului adecvat”, care stabilește că o țară din afara UE oferă un nivel de protecție a datelor care este „în esență echivalent” cu cel garantat în UE. În cadrul acestei colaborări au fost obținute rezultate importante, cum ar fi adoptarea a două decizii privind caracterul adecvat al nivelului de protecție pentru Regatul Unit (în temeiul RGPD și al Directivei privind protecția datelor în materie de asigurare a respectării legii) și finalizarea discuțiilor privind caracterul adecvat al nivelului de protecție cu Coreea de Sud.

În plus, în urma invalidării de către Curtea de Justiție a concluziei anterioare privind caracterul adecvat al Scutului de confidențialitate, UE și SUA au intensificat negocierile privind un nou cadru de confidențialitate UE-SUA pentru transferurile transatlantice de date care să respecte pe deplin jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene.

În plus, în iunie 2020, Comisia a adoptat clauze contractuale standard modernizate pentru transferul de date cu caracter personal către țări din afara UE, care reflectă noile cerințe din RGPD și sunt adaptate la nevoile economiei digitale moderne. Acestea sunt clauze model privind protecția datelor pe care un exportator și un importator de date le pot include în mod voluntar în contractele încheiate (de exemplu, un contract de servicii care necesită transferul de date cu caracter personal) și care urmăresc să asigure garanții adecvate în materie de protecție a datelor.

[131] A se vedea, de exemplu, Rezoluția Parlamentului European [2020/2717(RSP)].
[132] Strategia CEPD pentru perioada 2021-2023, adoptată la 15 decembrie 2020, disponibilă la adresa edpb_strategy2021-2023_en.pdf (europa.eu).
[133] Poziția Consiliului și constatările privind aplicarea Regulamentului general privind protecția datelor (RGPD) – Adoptare, 14994/1/19 REV 1, 19 decembrie 2019, disponibilă la adresa pdf (europa.eu).
[134] CEPD, Raport anual 2020, 2 iunie 2021, disponibil la adresa CEPD, Raport anual 2020 | Comitetul european pentru protecția datelor (europa.eu).

De asemenea, Comisia continuă să se implice în inițiativa „Flux liber de date cu încredere”, lansată de Japonia în 2019 și aprobată ulterior de G20 și de G7. Un element central al acestui concept, discutat în prezent în cadrul OCDE cu participarea activă a UE și a statelor sale membre, este delimitarea graniței dintre accesul legitim al autorităților publice, cu limitări și garanții adecvate, și supravegherea abuzivă de către stat.

9. Unirea forțelor pentru ca era digitală să devină o oportunitate pentru drepturile fundamentale

Analizând provocările interconectate și măsurile corespunzătoare menționate în prezentul raport, nu există nicio îndoială că UE și statele sale membre s-au angajat să protejeze și să promoveze drepturile fundamentale în era digitală și că acestea colaborează pentru a identifica cele mai bune modalități de a îndeplini acest obiectiv. Exemplele menționate în capitolele anterioare sunt doar câteva dintre numeroasele oportunități de a învăța unii de la ceilalți și de a profita la maximum de schimbările aduse de tranziția digitală.

Comisia utilizează numeroase instrumente pentru a asigura respectarea drepturilor consacrate în cartă, atât la elaborarea inițiativelor sale legislative și de politică, cât și la punerea în aplicare a dreptului UE. În special, Comisia va evalua îndeaproape efectele asupra drepturilor fundamentale și va urmări să echilibreze aceste efecte în cadrul inițiativelor sale din 2022, cum ar fi propunerile legislative privind:

- dreptul la reparare,
- reziliența cibernetică,
- serviciile de mobilitate digitale;
- plățile instant,
- accesul reciproc la informații legate de securitate al ofițerilor din prima linie din UE și principalele țări terțe,
- Legea privind libertatea mass-mediei și
- standardele obligatorii aplicabile organismelor de promovare a egalității.

De asemenea, în contextul Deceniului digital, Comisia va propune includerea unui set de principii digitale într-o declarație solemnă interinstituțională între Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliu. Această declarație va informa utilizatorii și va îndruma factorii de decizie și operatorii digitali cu privire la modelul european de transformare digitală.

Comisia invită Parlamentul European, Consiliul și statele membre să utilizeze prezentul Raport anual privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a UE pentru a face schimb de opinii cu privire la provocările și oportunitățile privind protecția drepturilor fundamentale în era digitală. Comisia salută angajamentul Consiliului de a desfășura un schimb de opinii pe baza rapoartelor sale[135] și ar saluta, de asemenea, o discuție în Parlamentul European. Aceste schimburi ar putea contribui, în special, la o mai bună abordare a provocărilor viitoare, în

[135] Concluziile Consiliului privind consolidarea aplicării Cartei drepturilor fundamentale în Uniunea Europeană, 8 martie 2021, punctul 26.

special lupta împotriva discursurilor de incitare la ură și a dezinformării, modalitățile de asigurare a unor mecanisme de control și echilibru în ceea ce privește măsurile de supraveghere, și, la un nivel mai general, modalitățile de punere în aplicare eficace a legislației privind protecția drepturilor fundamentale în mediul digital. Aceste schimburi pot contribui la conturarea evoluțiilor în materie de politică într-un mod constructiv și benefic.

Aceste eforturi comune menite să asigure eficacitatea cartei în era digitală, alături de Planul de acțiune pentru democrația europeană[136] și de mecanismul european privind statul de drept[137], ilustrează angajamentul UE de a promova și a proteja valorile pe care se întemeiază.

[136] Comunicarea Comisiei privind Planul de acțiune pentru democrația europeană, COM (2020)790.
[137] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism_ro